

ΦΥΛΛΑ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Πειραιεύς 31 Ὀκτωβρίου.

Μᾶς γράφουν : «Εἰς τὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ λεξικά τῆς Εὐρώπης μέχρι σήμερον ὁ θῆλων νὰ γνωρίσῃ τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν θὰ ἐλάμβανε στρεβλοτάτην ἰδέαν. Ὅνματα δύο τρία κυριαρχοῦν πάντα—ὄχι βέβαια τοῦ Σολωμοῦ—καὶ φαίνονται ὡσάν να περικλείουν αὐτὰ καὶ μόνα μέσα τους ὅλην τὴν ἐργασίαν ποῦ ἔγινε τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια.

**Τὸ ἐγκυκλοπαιδικὸν
λεξικὸν τοῦ Meyer καὶ ἡ Νεο-
ελληνικὴ φιλολογία**

Ἐξάρεσιν μοναδικὴν εὐτυχῶς εἰδόμεν ἀφιδίως, ὅταν προχθὲς ἐλάβομεν τὸ παράρτημα (τόμος 20) τῆς 5ης ἐκδόσεως τοῦ μεγάλου ἐγκυκλοπαιδικοῦ λεξικοῦ τοῦ Meyer. Εἰς τὸ ἄρθρον «Neugriechische Litteratur 1896—1899 * νέος κόσμος ἀναλάμπει μὲ πλήρη σιγῶν ἐπιγνωσιν τῶν φιλολογικῶν καὶ γλωσσικῶν μετ' ἐπισημάτων. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἄρθρου δὲν φαίνεται, ἀλλ' ἂν ἐπρόκειτο νὰ μαντεύσῃ κανεὶς, βεβαίως πάλιν ὁ ἀξιοτίμος κ. Ίούλιος φὸν Ἐσλιν θὰ ἐπρόβαλε, διότι οὐδεὶς ἄλλος ξένος ὅσον αὐτὸς κατέχει τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἄρθρου τούτου. Καὶ ἔτσι πρώτην φορὰν ἀπὸ λεξικό θὰ φανῆ πῶς ὑπάρχει καὶ κάποια γνησιωτέρα τάσις εἰς τὴν τέχνην καὶ τὴν γλῶσσαν ἀπὸ ὅ,τι ὡς τώρα ἐσυνείθισαν νὰ μᾶς παρουσιάζουν. Καὶ ἀποδίδεται μίᾳ κάποιᾳ δικαιοσύνη εἰς διηγηματογράφους ὅπως ὁ Καρκαβίτσας, ὁ Ψυχάρης, ὁ Παπαδοκίμάντης, ὁ ἀμὲ πολὺ ταλέντο Ἀκαρνάν (der sehr begabte Akarnanier) Βλαχογιάννης, οἱ ἐπηρεασμένοι ἔξωθεν—μὲ ἰδίαν ὅμως πάντοτε συνείδησιν—Νιρβάνας, Θεοτόκης, Ἐπισκοπόπουλος, εἰς δραματικούς ὅπως ὁ Ἑρταλιώτης, ὁ Ξενόπουλος, ὁ Καμπύσης, ποῦ τελευταῖα ἤφησε τὸν νατουραλισμὸ μ' ἓνα φανταστικὸν ὠραῖον ἔργον «στὰ Σύννεφα» τὸ ὁποῖον διαπνέουν Stimmungen τῶν γερμανικῶν Ἕλπεων· εἰς ποιητὰς ὅπως ὁ Μικροῦς ποῦ ἐξακολουθεῖ τὸν ὄρμον τῶν Σολωμικῶν παραδόσεων, ὁ Πιλαμᾶς, ὁ τόσας φορὰς φιλοσοφῶν, ὁ σατυρικός Σουρῆς, ὁ Πιλέμης, ὁ Γρουπάρης, ὁ Πορρφόρας, ὁ Βασιλικός, ὁ Μαλακάσης, ὁ Μαμπίλης.

* Ἡ χρονολογία εἶνε διότι ἡ τελευταία ἐκδοσις ἔγινε τὸ 1896.

Βέβαια τὸ ἄρθρον σωμαίνει καὶ γιὰ μερικοὺς ποῦ ἢ θέσις των πλησίον των ἄλλων πολὺ θὰ ἤρμοζε, ἀλλὰ καὶ οὕτω εἶνε τὸ ἐπαναλαμβάνομεν ἀρχὴ εἰλικρινεστέρας διὰ τὴν ἐργασίαν μας ἐπισκοπήσεως καὶ ἡ πρώτη φράσιν ποῦ δὲν ὀμιλοῦν εἰς τὰ λεξικά ἀμέσως ἢ ἐμμέσως οἱ ἴδιοι διὰ τὸν ἑαυτὸν τους.»

Εἰς τὰ ἀνωτέρω προσθέτομεν ἡμεῖς, ὅτι αἱ παραλείψεις τοῦ κ. *Εὐλιν εἶνε βεβαίως τοιαῦται ὥστε νὰ ἐπανορθωθῶν εἰς προσεχῆ ἐκδοσιν τοῦ λεξικοῦ τούτου, ἀλλ' ἡ γερμανικὴ ἀκριβολογία μᾶς ἐσυνείθησε νὰ ἔχωμεν τὴν ἀξίωσιν νὰ τὰς ἐβλέπομεν ἀπὸ τοῦδε ἀφ' οὗ πρόκειται περὶ τόσον σοβαροῦ ὀπισσώδηποτε ἔργου, ὅπως εἶνε τὸ ἐγκυκλοπαιδικὸν λεξικὸν τοῦ Meyer.

ΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ. 'Ιστορία καὶ Γεωγραφία τῆς Κρήτης. Ὁ συναδέλφος μας κ. Ἰωάννης Κονδύλακης, ὁ καλλιτεχνικῶς καὶ μετὰ δημιουργικῆς δυνάμεως διὰ τοῦ μυθιοπορηματός καὶ τοῦ διηγήματος γνωρίσας εἰς ἡμᾶς τὴν ἡρωϊκὴν του πατρίδα, συνέγραψεν ἐσχάτως καὶ ἤρχισε δημοσιεύων ἐπιτομὴν ἱστορίαν καὶ γεωγραφίαν τῆς μεγαλονήσου προωρι-μένην διὰ τὰ ἐκεῖ σχολεῖα. Τῆς ἱστορίας ταύτης ἐξεδόθη ἤδη τὸ πρῶτον μέρος περιλαμβάνον ὅλα τὰ ἱστορικὰ γεγονότα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ μεσαίωνα. Εἶνε γοητευτικὴ ἀφήγησις εἰς ὕψος ἐπαγωγόν, ὅπως δὲν ἐσυνείθησαμεν νὰ βλέπομεν εἰς διδασκτικὰ βιβλία, τῶν κυριωτέρων ἱστορικῶν συμβάντων τῆς Κρήτης, ἢ δὲ ἐπιλογή τῆς ὕλης διὰ μέσου τῶν λεπτορειῶν ἐπιτυχῆς. Τὸ βιβλίον τοῦτο πρέπει νὰ γείνη λαϊκὸν διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ κοσμήσῃ πᾶσαν βιβλιοθήκην, διότι ἔχει τὸ μέγα ἱστορικὸν πλεονέκτημα ν' ἀναπαριστᾷ εἰς ὀλίγας σελίδας ὅ,τι ἄλλοι δὲν κατορθώνουν νὰ εἴπουν εἰς τόμους ὀλοκλήρους.

Χάριν τῶν ἀναγαστῶν μας παραθέτομεν τὰ ἐξῆς δύο κεφάλαια :

ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ

Οἱ κρητικὸι νόμοι, ὅπως καὶ οἱ νόμοι τῆς Σπάρτης, ἐθεώρουν τὴν πολιτείαν ὡς μίαν μεγάλην οἰκογένειαν, διὸ καὶ οἱ πολῖται δὲν ἀνήκον εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτῶν, ἀλλ' εἰς τὴν πολιτείαν, ἣτις ἐφρόντιζεν οὐ μόνον διὰ τὴν ἀνατροφὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν διατροφὴν αὐτῶν.

Ἦτο δὲ στρατιωτικὴ ἢ ἀνατροφὴ τῶν Κρητῶν, μεριμνῶσα πρὸ πάντων νὰ τοὺς καταστήσῃ καλοῦς μαχητάς. Διὸ καὶ τοὺς συνείθιζεν εἰς τὴν πρὸς τοὺς ἀνωτέρους καὶ πρεσβυτέρους πειθαρχίαν, εἰς τὴν σκληραγωγίαν καὶ τὸ θάρρος.

Πρὸς τοῦτο πάντες οἱ πολῖται ἐτρέφοντο εἰς κοινὰ γεύματα, εἰς τὰ λεγόμενα ἀ ν δ ρ ε ῖ α, διηρημένοι εἰς ομάδας, ἑταιρίδας ὀνομαζομένας.

Μέχρι τοῦ δεκάτου ἐβδόμου ἔτους τῆς ἡλικίας των οἱ νέοι ἔζων πλησίον τῶν γονέων των καὶ ὀνομάζοντο σκότσιοι, δηλαδὴ ἀφανεῖς καὶ ἀπάγελοι, διότι δὲν ἀνήκον εἰς τὰς ἀγέλας τῶν ἐφήβων.

Κατὰ δὲ τὸ δέκατον ὄγδον ἔτος τῆς ἡλικίας των εἰσὶν ἔρχοντο εἰς τὰς ἀγέλας ἢ ἑταιρίδας τῶν ἐφήβων καὶ ὀνομάζοντο ἀγελαστοὶ ἢ ἀγελαοὶ. Διηρθύνετο δὲ ἐκαστῆ ἀγέλη παρ' ἐνὸς ἐκ τῶν ὀμηλικῶν νέων, ἀνήκοντος εἰς μίαν ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων οἰκογενειῶν τῆς πόλεως, ὅστις ὠδήγει καὶ διηρθύνε τοὺς ἐφήβους εἰς τὰ γυμναστήρια, εἰς τὸ κυνήγιον καὶ παντοῦ ὅπου μετέβαινον.

Εἰς τὰ γυμναστήρια τὰ ὅποια ἐν Κρήτῃ ὀνομάζοντο δρόμοι, οἱ ἐφηβοὶ ἐγυμνάζοντο εἰς τοὺς διαφόρους σωματικούς ἀγῶνας καὶ εἰς τὰ ὄπλα, ἐδιδάσκοντο δὲ καὶ τὸν πολεμικὸν χορὸν π υ ρ ρ ῖ χ ι ο ν.

Ἰδιαιτέρως δὲ ἤσκούτο εἰς τὸν πόλεμον αἱ ἀγέλαι, συνάπτουσαι μεταξὺ των, καθ' ὀρισμένας ἡμέρας, ὑπὸ τὸν ἦχον αὐλοῦ καὶ λύρας, πλαστὰς μάχας, κατὰ τὰς ὁποίας οἱ ἐφηβοὶ ὅτε μὲν ἐμάχοντο μετὰ τὰ ὄπλα, ὅτε δὲ συμπλεκόμενοι σῶμα πρὸς σῶμα.

Οἱ ἐφηβοὶ ἐξεροῦμενοι ἀπὸ τὰς ἀγέλας, ἐνομφεύοντο, καὶ εἰσῆρχοντο εἰς τὰς ἑταιρίδας τῶν ἀνδρῶν.

Τὰ συσσίτια ἐγένοντο εἰς δημοσίας οἰκοδομάς, ὀνομαζομένας ἐπίσης ἀ ν δ ρ ε ῖ α. Εἰς αὐτὰ οἱ ἄνδρες παρελάμβανον καὶ τοὺς ἀπαγέλους παιδας, τῶν ὁποίων τὴν ἐπιτήρησιν εἶχον γέροντες καλούμενοι π α ῖ δ ο ν ὀ μ ο ῖ.

Ἦρχον δὲ τὰ γεύματα διὰ προσευχῶν πρὸς τοὺς θεοὺς. Καὶ ἕκαστος μὲν τῶν ἐνηλικῶν ἐλάμβανε μίαν μερίδα καὶ οἶνον, οἱ δὲ παιδες ἡμίσειαν μερίδα καὶ οἶνον ἀνάμικτον μετὰ νερόν. Διπλαῖ μερίδας ἐδίδοντο εἰς τοὺς ἄρχοντας.

Τόσον δι' ἐτίμων τὴν φιλοξενίαν οἱ Κρητῆς, ὥστε οἱ παρόντες ξένοι ὑπηρετοῦντο καὶ πρὸ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν καὶ εἰς ἐκάστην πόλιν ὑπῆρχε οἴκημα διὰ τοὺς ξένους καλούμενον ὀ π ν ω τ ῆ ρ ι ο ν.

Ἡ ἐπιστατοσύνη εἰς τὰ συσσίτια γυνὴ ἔδιδε τὰς ἐκλεκτοτέρας μερίδας εἰς τοὺς διακριθέντας κατὰ τὴν ἀνδρείαν ἢ τὴν σύνεσιν.

Μετὰ τὸ γεῦμα δὲ οἱ ἄνδρες συνεζήτουν περὶ τῶν δημοσίων ὑποθέσεων διεγούντο τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν προγόνων καὶ ἐπήνουν τὰς ἀρετὰς καὶ τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν, ἵνα φιλοτιμῶνται οἱ νεώτεροι νὰ τοὺς μιμηθῶσιν.

Ἀλλὰ δὲν παρημέλει καὶ τὴν ἄλλην μόρφωσιν τῶν νέων ἢ πολιτεία. Οἱ νέοι πλὴν τῆς γραφῆς καὶ τῆς ἀναγνώσεως, ἐδιδάσκοντο μουσικὴν, ἰδιαιτέρως δὲ οἱ Φαιστῖοι ἤσκούτο νὰ ὀμιλῶσι μετὰ χάριτος καὶ εὐτραπέλειας καὶ νὰ βραχυλογῶσιν, ὡς οἱ Λάκωνες.

Διὰ νὰ γνωρίζωσι δὲ οἱ πολῖται τὰ καθήκοντά των, ἐδιδάσκοντο τοὺς νόμους, οἵτινες ἦσαν ἐμμέτρως συνθετημένοι, πρὸς εὐκολωτέραν ἀπομνημόνευσιν. Ἐπίσης ἀπεμνημόνεον τοὺς ὕμνους τῶν θεῶν καὶ τὰ ἐγκώμια τῶν μεγάλων ἀνδρῶν καὶ ἡρώων.

ΣΟΦΟΙ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ

Καίτοι τὰ τραχέα δωρικά ἦθη ἔπεισαν μᾶλλον εἰς τὸν πόλεμον, ὀλιγώτερον δὲ εἰς τὰ γράμματα, ἀνεδείχθησαν ἐν Κρήτῃ πολλοὶ συγγραφεῖς καὶ ποιηταί, ἰδίως εἰς τὴν Κνωσόν, ὅπου ὀλιγώτερον ἐπέδρασε τὸ δωρικὸν στοιχεῖον. Ἄλλ' οὐδενὸς τὰ ἔργα δυστυχῶς διεσώθησαν.

Καὶ εἰς τὴν καλλιτεχνίαν δὲ διέπρεψαν πολλοὶ Κρητῆς, ἐκ τῶν ὁποίων γνωστότεροι εἶνε ὁ μουσικός καὶ ποιητῆς Θαλήτας, ὅστις ἐπένοησε τὸν κρητικὸν ρυθμὸν· οἱ Δίπιοι καὶ Σκύλης, ἀγαματοποιοί· ὁ ἐπίσης ἀγαματοποιὸς Ἀμφίων, οὗτινος· τὸ περίφημον σύμπλεγμα τὸ παριστῶν τὸν ἐκ Κυρήνης Βάτον ἐπὶ ἀρμυρῆς ἀνεκαλύφθη εἰς τοὺς Δελφοὺς· καὶ ὁ ἀρχιτέκτων Χερσίφρων, ὅστις, μετὰ τοῦ υἱοῦ του Μεταγένοῦς, ἤρχισε τὸν περίφημον ἐν Ἐφέσῳ ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος.

Ὁ περιφημότερος δὲ τῶν σοφῶν τῆς Κρήτης καὶ εἰς τῶν ἐπτά σοφῶν τῆς Ἑλλάδος υπῆρξεν ὁ ἐκ Φαιστοῦ καταγόμενος Ἐπιμενείδης.

Οὗτος, κατὰ τινα μῦθον, ἀποσταλεῖς, κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν, ὑπὸ τοῦ πατρὸς του πρὸς ἀναζήτησιν ἐνὸς προβάτου εἰσῆλθεν εἰς ἐν σπήλαιον διὰ νὰναπαυθῆ καὶ ἀποκοιμηθεῖς, ἐξηκολούθησε νὰ κοιμᾶται ἐπὶ πενήτηντα ἐπτά ἔτη. Ὅταν δ' ἐξύπνησεν, ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε κοιμηθῆ πρὸ ὀλίγου καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, ἀλλ' ἐκεῖ εὗρε μόνον τὸν νεώτερον ἀδελφόν του, γέροντα ἦδη, ὅστις μετὰ δυσκολίας τὸν ἀνεγνώρισε. Τότε δὲ μόνον ἐνόησε τὴν πολυετὴ ἦδη, ὅστις μετὰ δυσκολίας τὸν ἀνεγνώρισε. Τότε δὲ μόνον ἐνόησε τὴν πολυετὴ

τοῦ ὕψους διάφορουν.

Ὁ Ἐπιμενείδης ἦτο ποιητὴς καὶ ἔχειρε φήμην θεοποιεῦτος καὶ ἀνκράτου ἀνδρός, διὸ καὶ οἱ Κρήτες τὸν ἀπεκάλουν Κουρήτα. Κατ' ἀντίθεσιν δὲ πρὸς τοὺς συμπατριώτας του ἔτρεφε μικρὸν κόμη.

Ἡ φήμη τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀγιότητος τοῦ Ἐπιμενείδου ἐξετείνετο εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Διὸ καὶ ὅταν ἐνέσκηψε λοιμὸς εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὁ Σόλων ἔπεισε τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὸν ἐπέκλεσε ἵνα καθάρῃ τὴν χώραν ἀπὸ τοῦ μίαισμα.

Τῶντι δὲ ὁ Ἐπιμενείδης ἔσωσε τὴν Ἀττικὴν ἀπὸ τῆν ἐπιδημίαν διὰ θυσιῶν καὶ καθαρῶν καὶ ἐδίδχε τὸς Ἀθηναίους διάφορα πράγματα, συγχρόνως δὲ κατέπαυσε τὰς μεταξύ των διαμάχας.

Ἀπέθανε δὲ ὡς λέγεται εἰς ἡλικίαν ἑκατὸν πενήτηντα ἑπτὰ ἐτῶν.

ΕΘΝΟΛΟΓΙΑ

ΑΛΒΕΡΤΟΥ ΤΟΥΜΠ, καθηγητοῦ τοῦ ἐν Φράιθουργ (Βάδης) πανεπιστημίου: **Περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων.** (Ἀνατύπσις ἐκ τοῦ ΚΖ', τόμου τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου. Κωνσταντινουπόλις τύποις ἀδελφῶν Γεράρδου 1900).

Εἶνε γνωστὴ ἡ αὐθαίρετος δοξασία τοῦ Φλμεράδερ, τὴν ὁποίαν ἐξέφώνησε περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων:

«Ὅτε σταγῶν γνησίου καὶ ἀνοθεύτου αἵματος, ἔγραψεν, (*) εἶσι εἰς τὰς φλέβας τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος. Τρικυμία τοιούτων ἐπιδραμῶν, οἷσι σπανίως ἐπέρχονται εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἐπλημύρηνε δὲ τὰ μεταξύ τοῦ Ἰστροῦ καὶ τῆς ἐσχάτης Πελοποννήσου μέρη καὶ ἔφερε νέον γένος ἀνθρώπων, ὁμόφυλον τοῦ μεγάλου τῶν Σλάβων ἔθνους. Καὶ δευτέρα ἴσως οὐχ ἦσαν σπουδαία μεταμorfώσεις ἢ τῶν Ἀλθανῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα μετακίστευσις, ἔφερον εἰς πέρας τὰς σκηνὰς τῆς ἐξολοθρεύσεως. Εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα σήμερον δὲν εἶνε ἑλληνικὴ οἰκογένεια, τῆς ὁποίας οἱ προπάτορες δὲν ἦσαν ἢ Σκύθαι (τ. ἔ. Σλάβοι) ἢ Ἀλθανοὶ ἢ Ἀλιμουγαυάροι ἢ Φράγκοι ἢ Ἀσιανοὶ ἐξηλληνισμένοι τῆς Φρυγίας, Καππαδοκίας, Λυδίας».

Τὴν δοξασίαν ταύτην ἔρχεται ν' ἀντιρῆσῃ ὁ κ. Τοῦμπ, παραθέτων σαφῶτα ἐπιστημονικὰ ἐπιχειρήματα, ἀνατρέχων εἰς τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ἐξετάζων τὴν ἐθιογραφικὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος καὶ καταλήγων εἰς τὸ συμπέρασμα: «Οἱ σημερινοὶ καὶ ποικιοτῆς Ἑλλάδος δὲν εἶνε ὑπὸ ἐθνολογικῆν ἔποψιν ὁμογενεῆς καὶ ἀμιγῆς φυλῆς καὶ θαρῆς ἑλληνικῆς καταγωγῆς, ἀλλὰ δὲν εἶνε νέον ἔθνος καὶ νέα φυλὴ ὡς ἰσχυρίσθη ὁ Fallmerayer ἀπ' ἐναντίας τὸ ἐγγώριον στοιχεῖον ἢ το τὸσον δυνατὸν καὶ ἰσχυρόν, ὡστε ἀπερρόφησε τοὺς ξένους παρεισάκτους, τοὺς ἐπεχάραξε τὴν σφραγίδα του καὶ τοὺς ἔκαμε Ἑλληνας».

Ἐρευνῶν δὲ λεπτομερῶς ὁ κ. Τοῦμπ καὶ κατὰ τὴν ἐπιστήμην τῆς ἀνθρωπολογίας τὸ ζήτημα μέχρι ποίου βαθμοῦ οἱ ξένοι ἐπέδρασαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἰδιότητα ὑπὸ φυσικὴν καὶ ψυχικὴν ἔποψιν λέγει:

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἦσαν κατὰ τὴν κοινὴν (ἀλλ' ὄχι ἀναμφισβήτητον) γλῶσσην τῶν ἀνθρωπολόγων «μεσοκέφαλοι», καθὼς δεικνύουν μετρήσεις ἀρχαίων κρα-

νίων καὶ ἡ ἐξέτασις ἀρχαίων ἀνδριάντων, τ. ἔ. ἦσαν οὔτε φανεροὶ δολιχοκέφαλοι οὔτε βραχυκέφαλοι· ἢ κατὰ μέσον ὄρον σχέσις τοῦ πλάτους καὶ τοῦ μήκους τοῦ κρανίου ἦτο 77 : 100 κατὰ τοὺς τεχνικοὺς τῆς ἀνθρωπολογίας δρους. Ὡς πρὸς τοὺς σημερινούς Ἕλληνας, ἡ σχέσις αὐτὴ ἤλλαξεν ὀλίγον, δηλαδὴ εἶναι 80 : 100, εἶναι ὁ κάτω ὄρος τῆς βραχυκεφαλίας. Μεταξὺ ἀριθμοῦ τινας ἀρχαίων κρανίων, τὰ ὅποια ἐμέτρησεν ὁ Rudolf Virchow¹, ἀριθμοῦνται:

δολιχοκέφαλοι,	μεσοκέφαλοι,	βραχυκέφαλοι
28 %	52 %	20 %

Ὅσον διὰ τοὺς σημερινούς Ἕλληνας ὁ Ranke² ὑπολογίζει (ἐκ 112 κρανίων)

15 %	31 %	54 %
------	------	------

Ἐξ ἄλλων 76 κρανίων³ ὑπελόγησα ἐγώ:

17 %	33 %	50 %
------	------	------

Ἀπ' ἐναντίας οἱ Σλάβοι εἶναι φανερώς βραχυκέφαλοι· τὸ μέτρον τῶν κρανίων εἶναι μεταξύ 81, 6 : 100 διὰ τοὺς Σέρβους καὶ 85, 1 : 100 διὰ τοὺς Κροάτας. Ἡ μὲ ἄλλας λέξεις, εὐρίσκονται κατὰ μέσον ὄρον (κατὰ τὸν Ranke)

δολιχοκέφαλοι,	μεσοκέφαλοι,	βραχυκέφαλοι
3 %	25 %	72 %

Ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐσλαβώθησαν, ὅτι αὐτοὶ ρανίς ἑλληνικοῦ αἵματος» ρέει εἰς τὰς φλέβας τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων, δὲν ἀποδεικνύουν διόλου οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ τὸ πολὺ ἐπιτρέπουσαν νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἔγεινεν ἐπίμιξις βραχυκεφάλων τινῶν Σλάβων.

Ἐκ τῆς πραγματείας τοῦ κ. Τοῦμπ, τῆς ὁποίας αἱ τελευταῖαι λέξεις εἶνε ἐκφραστικώτατα, ὅτι ἡ σημερινὴ Ρωμισσὺνη εἶνε γνήσιον τέκνον τῆς ἀρχαίας μητρὸς» πληροφοροῦμεθα ὅτι ἐτη τινὰ πρὸ τοῦ Φλμεράδερ ὁ Kopitar, ὁ βαθὺς γνώστης τῶν σλαβικῶν γλωσσῶν ὑπεδῆλωσε τὴν ὑπόθεσιν ἐκείνου· πλὴν ὅμως χωρὶς νὰ τὴν βαθύνῃ δι' ἰδιαιτέρων σπουδῶν. Ἡ δὲ ὁ Kopitar εἶχεν ἀναφέρει ἐκείνος τὸ τεκμήριον, τὸ ὁποῖον ὕστερον ἀνεφέρετο ἐκάστοτε ἐν τῇ συζητήσει ταύτῃ, δηλαδὴ τὰς γωστὰς λέξεις τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου (περὶ Θεμ. II, 53) «ἐσλαβώθη πᾶσις ἡ χώρα καὶ γέγονε βάρβαρος». Ἄλλ' ἡ λέξις χώρα, ὅπως ἐξηγεῖ ὁ Παπαρηγόπουλος, ἀναφέρεται μόνον εἰς τοὺς κάμπους, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς πόλεις καὶ τὰ φρούρια, τὰ ὁποῖα παρέμειναν ἑλληνικά. Ὅτι αἱ εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα σλαβικαὶ ἀποικίσεις, παρατηρεῖ ὁ κ. Τοῦμπ, ἦσαν ἄλλου εἴδους ἢ αὐταὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Σερβίας γίνεται φανερόν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν κατεστάθησαν σλαβικὰ Κράτη ὅπως εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Σερβίαν, ὅτι τὸναντίον ἡ πολιτικὴ καὶ ὁ πολιτισμὸς τῶν πολλῶν καὶ ἀξιολόγων πόλεων ἔμεναν καθόλου ἑλληνικά.

1 Ἴδε Alt-und neugriech. Schädel Sitzungsber. d. Berl. Akad. 1893, 667 ἐπ.

2 Der Mensch, II, 204.

3 Ἴδε Δελτίον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος I, 366 ἐπ.

4 Ἴδε Jahrbücher für Literatur, Wien, XVII (1822), 95 ἐπ.

* Geschichte der Halbinsel Morea, 1831.

ΤΑ ΩΡΑΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

Ἄγνη Σόρμα : «Πληροφροῦμαι, ὅτι ἡ Σόρμα ἐρχεται εἰς Ἀθήνας καὶ ἐπεθύμουν νὰ σὰς στείλω τινὰ περὶ αὐτῆς. Ἴδου ὀλίγα. Ἀφοῦ γρηγόρα, θὰ τὴν ἔχετε δὲν τῆς χρειάζεται εὐλογιτότερος συνήγορος ἵνα συλλέξῃ τὰς συμπαιδείας τοῦ ἐκαὶ κοινοῦ ἀπὸ αὐτῆν τὴν ἰδίαν ἀρέσκει εἰς καθένα ἐπειδὴ διὰ καθένα ἔχει κατ'ἑ καθεὶ εὐρίσκει εἰς τὰ μέρη, τὰ ὅποια ὑποκρίνεται, τὸ διὰ τὸν χαρακτήρα του ἀριζόν. Καὶ τοῦτο περισσότερον πάσης ἄλλης ἠθοποιῶ.

• Ἡ κυρία Σόρμα δὲν παίζει μόνον τὸ μέρος τῆς, δὲν ἐννοεῖ νὰ γείνη ἀπλῶς ὄργανόν τοῦ συγγραφέως, ἐπιδιώκει τὸναντίον τὴν ἐλευθέραν ἐξάπλωσιν καὶ ολοτελῆ παράδοσιν τῆς προσωπικότητός τῆς. Τὸ πάθος τῆς δὲν εἶνε μετρημένον, ἀλλὰ πάθος φυσικόν, ἀπλοῦν, ἀληθινόν, αἰσθάνεται πράγματι. Ἡ τέχνη τῆς Κυρίας Σόρμα—ἂν καὶ ἡ σκέψις τὴν ὀδηγεῖ,—προέρχεται ἐκ καρδίας διὰ τοῦτο ἡ καρδία τὴν ἐννοεῖ.

• Καὶ εἰς τὰ τραγικὰ τῆς μέρη ἀκόμη σὰς μαγεύει μὲ φυσικότητα ὁ, ὅσοι δὲν καὶ τὸν ἀφελούς συνδιελέξωσ. Ἡ ἑμιλία τῆς ἐρασμίας καὶ ἐγκάρδιος γέμει παιδικότητος. Οἱ φθόγγοι τῆς φωνῆς τῆς ἐκρέουσι ἐκ βαθυτάτης αἰσθητικῆς. Ὅσον ἀπερίτεχνος, ἀφελῆς, ψυχικὴ ἢ γλωσσικὴ τῆς, τόσον καὶ ἡ ὑπόκρισις τῆς· πᾶν ἄλλο ἢ ἄγριοι σπασμασμοὶ μορφαῖμοι καὶ κομπαστικαὶ κινήσεις. Ἐκάστη κίνησις φύσις, πραγματικότης. Τοιαύτη καλλιτέχνης μὲ τὴν τῆς πρὸς τὴν πραγματικότητα, τόσον τελείαν κλίσιν νὰ εἰσδῶν ψυχολογικῶς εἰς τὸ κείμενον, δὲν ἦτο ἄλλως δυνατόν ἢ νὰ ἐπιδοθῆ εἰς τὰ νέα.

• Παριστάνουσι τοὺς γυναικείους τύπους νέου εἶδους ἠδυνήθη μὲ τὰ λιμπερὰ χριστιανικά τῆς ν' ἀναβῆ τῆ, ὕψιστην βαθμίδα καὶ νὰ διαπρέψῃ. Χαρακτηριστικὸν διὰ τὴν κυρίαν Σόρμα καὶ τὸ γνήσιον τῆς τέχνης τῆς εἶνε ὅτι ἐξεντλεῖ τὸ ἀπλῶς ἀνθρώπινον ἕως εἰς τὰ ἐνδοτέρω τῆς ψυχῆς. Ἀπομιμνησκόμενη εὐρίσκει πάντοτε μὲ ἀλάνθιστον ἀκρίβειαν τὸ κύριον τῆς οὐσίας, τὸ ἴδιον χρῶμα, τὸν χαρακτήρα τῆς προσωπικότητος. Ἀπὸ ὅλα τῆς τὰ μέρη ἡ Νόρα τοῦ Ψέν εἶνε τὸ ἀγαπητότερον τῆς, διότι εἰς αὐτὸ δύναται νὰ ἀναπτύξῃ ὅλα τῆς τὰ χριστιανικά. Ἄλλ' ἐπίσης ἀμείμητος εἶνε ὡς Σακλώνη εἰς τὸν «Ἰωάννην» τοῦ Σούδερμαν, Reidindelein εἰς τὴν «Βουλαχμῆνη Κζμπάν» τοῦ Χάουπτιμαν, ὡς Φροῦ-Φροῦ, ὡς Κὰ Ἰ μ ε ν εἰς τὴν Φ ω τ ι ε ς τ' ἄ η Γ ι ἄ ν η τοῦ Σούδερμαν. Ἀνεκρίθητα εἶνε τὰ πρόσωπα, τὰ ὅποια ἐδημιούργησε καὶ οἱ μεγαλειότεροι γερμανοὶ συγγραφεῖς ἐγραψαν δι' αὐτῆν.

• Ὀλίγοι καλλιτέχνη εἶχον τὴν τύχην τῆς κυρίας Σόρμα. Ἀπὸ θρίαμβου εἰς θρίαμβον προέβη. Πρὸ πάντων δὲ θριαμβεύσεν ἐν Παρισίῳ. Ὁ Λουκιανὸς Μύλφελδ λέγει κάπου περὶ τῆς Νόρας τῆς κυρίας Σόρμα : « Ἡ Δούξ πίζει τὴν Νόραν, ἡ Ρεζάν πίζει τὴν Νόραν, ἀλλὰ δὲν ἠμπορῶ νὰ φαντασθῶ, ὅτι ἡ Νόρα εἶνε δυνατόν νὰ παύθῃ ἀπὸ κανένα ἄλλον ἢ ἀπὸ τὴν Ἄγνην Σόρμα ».

• Ὅχι μόνον ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν καθημερινόν τῆς βίον ἡ κυρία

Σόρμα καταγοητεύει πάντας ὡς ἐξαιρετος σύζυγος καὶ τρυφερὰ μήτηρ μὲ τὴν ἀκτιτοβολούσαν ἐρασμιοτήτά τῆς ».

Μόναχο Ὀκτώβριος

ΞΕΝΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΙ

ΠΟΙΗΣΙΣ - ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ - ΘΕΑΤΡΟΝ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ - ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Νέον ποίημα τοῦ Γκαϊτε. Τὸ ἐξαιρετον περιοδικὸν τῆς Νέας Ὑόρκης The Critik δημοσιεύει εἰς τὸ φυλλάδιον τοῦ Σεπτεμβρίου τὰς ἀκολουθοῦσας ἀποδομένας εἰς τὸν Γκαϊτε καὶ ἀδημοσιεύτους ἕως τῶρα. Τὸ ποίημα γερμανικὰ ἔχει ὡς ἑξῆς :

DER REICHE MANN

Ich bin ein reicher Mann; ich habe
Das göttliche geschenk, die gabe
Mit Wenigen begnügt zu sein :
Der Freunde viel, ein gut Gewissen,
Ein Mädchen, willig mich zu küssen,
Und täglich eine Flasche Wein.

Τὸ ὅποιον σημαίνει :

Ὁ πλούσιος

« Ἐίμαι ἕνας πλούσιος ἄνθρωπος· ἔχω τὸ θεῖο χάρισμα, τὴ δωρεὰ νὰ εὐχαριστήμαι στὰ λίγα. Μάρκει ἕνας φίλος, συνειδητὴ ἀναπαυμένη, ἕνα κορίτσι νὰ μὲ φιλῇ χροῦμενα κ' ἕνα μουκάλι κρασί κάθε μέρα. »

Ὁ Γκαϊτε τὴν ἐποχὴν ὅπου ἐσπούδαζεν ἀκόμη ἐν Λειψία βαθμῶς δὲν θὰ ἦτον ἀδύνατον νὰ ἔγραφε τὴν ἀνακρεόντειον αὐτῆν κοινοτοπίαν. Δυστυχῶς ὁμοίως ἠπατήθη τὸ ἀγγλικὸν φύλλον. Ὅπως ὁ Dr Schüdde Kopf τοῦ ἀρχιεπίου Γκαϊτε-Σίλλερ εἰς Βάυμαρ ἀνήγγειλεν εἰς τὸ γερμανικὸν περιοδικόν : « Das litterarische Echo » ἡ στιχοπλοκὴ αὐτὴ προέρχεται ὅχι ἀπὸ τὸν Γκαϊτε, ἀλλ' ἀπὸ τὸν Gleim.

— **Νεώτερος Ἕλλην περὶ Γερμανίας.** Εἰς τὸ ἔγκοιτον καὶ πολυτελέστατον γερμανικὸν περιοδικὸν « Der Türmer » εἰς τὸ φυλλάδιον τοῦ Ὀκτωβρίου δημοσιεύεται ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἄρθρον καὶ μετάφρασις τοῦ « Γερμανικοῦ Γράμματος » τοῦ συνεργάτου μας κ. Γιάννη Καμπύση τοῦ δημοσιευθέντος εἰς τὸν φυλλάδιον τοῦ περιοδικοῦ ἢ « Τέχνη » ὅπου ὁ συγγραφεὺς ἑμιλεῖ περὶ τῆς γερμανικῆς Τέχνης καὶ τῆς σέσεως τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ μὲ τὴν ποίησιν καὶ τὴν μουσικὴν. Τὴν μετάφρασιν ἀριστοτεχνικὴν ἔκκεσε ὁ κ. Ἰούλιος Κ. φὸν Ἐσλιν ὁ τοσάκις ὁμιλήσας εἰς τὸ γερμανικὸν δημόσιον περὶ τῆς νεωτέρας φιλολογικῆς μᾶς κινήσεως. Ἀλλὰ περιέργως εἰς τὸ φυλλάδιον τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1899 τῆς « Deutsche Litteraturzeitung » ἐνησχολήθη ἐπὶ τοῦ ἴδιου γερμανικοῦ γράμματος καὶ ὁ κ. Κάρολος Δίτριχ μεταφράσας καὶ τινὰ ἀποσπάσματα του.

— **Ἡ Γερμανία καὶ ὁ θάνατος τοῦ Φρειδερίκου Νίτσε.** Σχετικῶς μὲ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου μεγάλου τῆς φιλοσοφίας ἢ Γερμανία—γράφει εἰς τὸν « Mercure de France » ὁ κ. Ἐρρίκος Ἀλμπέρ—δὲν ἐδημοσίευσεν οὔτε ἐν μόνον ἄρθρον τὸ ὅποιον θὰ ἔζηζε τὸν κόπον ν' ἀναφέρωμεν. Πράγματι δὲ ὁ θάνατος αὐτοῦ δὲν ἦτο γεγονός ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια προκαλοῦν παταγωδαίς φιλολογικαῖς ἐκδηλώσεις. Ἀπὸ δεκαετίας αἰ ἰδέει τοῦ Νίτσε ἦσαν τὸ θέμα ἐμπαιθῶν συζητήσεων καὶ ἐλόκληρος ἡ κριτικὴ εἶχεν ἐκφράσει γνώμη. Διὰ τὴν Γερμανίαν ὁ Ζ α ρ α τ ο ὡ σ τ ρ α ε ἀνίχει ἤδη εἰς τὴν ἱστορίαν. Ἦχει τὸ ἔθνος τοῦτο ἄλλας

Ἐπομένως τὸ θεάτρον μὲ τὴν αὐστηρὰν αὐτὴν ἀποχὴν τοῦ ὠραίου φύλου ἐπαρουσίασε παράδοξον καὶ ἀσύνηθες θέαμα πρωτοφανὲς εἰς τὰ θεατρικὰ μας χρονικά.

Κατὰ τοὺς θεατρικοὺς χρονογράφους τῶν ἐφημερίδων ἢ μετὰφρασις δὲν ἔχασεν ἀπὸ σκηνῆς κανὲν ἐκ τῶν προτερημάτων τῆς. Ἄλλ' ἢ βραχύτερα οὐσία τῆς κωμωδίας μὲ τὴν χάριν τῶν ὑπαινυγμῶν καὶ τὸ λεπτόν πνεῦμα τῆς ἀριστοφανείου σατύρας διέφυγε τοὺς θεατὰς καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συμβῇ ἄλλως διὰ τὸ πολὺ κοινόν πρὸ τοῦ ὅποιοι ἐστυκίζοντο πρόσωπα γανόμενα εἰς παρελθόν εἰκοσι τριῶν ὄλων αἰῶνων. Οὕτω καὶ διὰ τὸν μορφωμένον θεατὴν θ' ἀπῆτοῦντο πολλὰ καὶ γνώσεις τῆς ἐποχῆς ἵνα δυνήθῃ ν' ἀναπαραστήσῃ ταύτην νοερώς καὶ ζήσῃ τρόπον τινὰ οἰκειῶς πρὸς τὰ πρόσωπα καὶ πράγματα ἐπὶ τινὰ ὥρα ὡς ἀρχαῖος ἀθηναῖος, διὰ τῆς φαντασίας. Ἄλλὰ καὶ τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν εὗρεν εὐκαιρίαν νὰ γελᾷσῃ μὲ τὴν ἀλατισμένην καὶ τόσω χαρακτηριστικὴν στιχομυθίαν τοῦ Στρεψιάδου καὶ τοῦ Σωκράτους. Τὸ θεάτρον ἀντήχει κατὰ τὰς στιγμὰς ἐκεῖνας τοῦ διαλόγου τοῦ μεγάλου φιλοσόφου καὶ τοῦ βαναύσου ἀθηναίου ἀστοῦ ἀπὸ παταγώδεις γέλωτας καὶ καγγασμούς, τοὺς ὅποιους ὑπεδαύλιζεν ἢ ἀνευ ἐπιφυλάξεως πρὸς τὴν ἐλευθεροστομίαν τοῦ πρωτοτύπου φρασεολογία τοῦ μεταφραστοῦ.

Ἡ ὑπόκρισις φαίνεται, ὅτι δὲν συνετέλεσε πολὺ εἰς τὸ ν' ἀποδοθῇ ὅσον ἔπρεπε καλῶς ἢ ἀριστοφάνειος κωμωδία. Αἱ ἐφημερίδες παρατηροῦν εἰς τοὺς ἠθοποιούς ὅτι δὲν κατενόησαν τὰ πρόσωπα τὰ ὅποια ὑπεκρίθησαν καὶ ὅτι τινες ἐφάνησαν κατώτεροι πάσης ἐπεικειῶς κρίσεως καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπαγγέλλιν.

Τὸν Στρεψιάδην ὑπεκρίθη ὁ κ. Ζάννος, τὸν Σωκράτην ὁ κ. Μίγκουλας τὸν Φειδιππίδην ὁ κ. Τασσόγλου καὶ τὸν Δίκαιον καὶ Ἄδικον λόγον οἱ κ.κ. Ἀγγελᾶκης καὶ Δαμάσκος.

— **Τὰ μεγάλα ζητήματα.** Ὀλίγα βιβλία ἐκδίδονται ἐν Ἑλλάδι τόσον κοινωφελούς ἐνδιαφέροντος, ὅσον περικλείει τὸ παρά τοῦ συναδέλφου κ. Α. Σπηλιωτοπούλου προαναγγελλόμενον ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἔργον του. «Τὰ μεγάλα ζητήματα» εἶνε σειρά μελετῶν οἰκονομολογικῶν, πολιτικῶν, ἐπιστημονικῶν, φιλολογικῶν κτλ. ἐπὶ τῶν διαφόρων μεγάλων τοπικῶν ζητημάτων, ἀποτελοῦσαι ἀληθῆ τοπικὴν ἐγκυκλοπαιδείαν, ἀπὸ τὴν εἰκαστικῇ δημοσιογραφικῇ ζωῇ τοῦ κ. Σπηλιωτοπούλου. Ἀναφέρομεν ἰδιαιτέρως τινὰ ἐκ τῶν περιεχομένων τοῦ βιβλίου τούτου ἵνα καταδείξωμεν τὴν ἐπαγωγὸν χρησιμότητά του: Τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἔργειον παραγωγὴν τῆς Θεσσαλίας (Σιτάρικαι, δασμοί, ἀνδοκασμοί), ἡ βιομηχανία τῆς μετάξις καὶ ἡ ἐλληνικὴ στροφοπέλα, τὰ θαυμάσια τῆς κοινωνικῆς προβλέψεως, νέοι ἐμπορικὸι καὶ γεωργικὸι ὄριζοντες, ἀγνωστοὶ ἐθνικοὶ πόροι, ἡ ἀλιεῖα ἐν Ἑλλάδι καὶ Εὐρώπῃ, ἡ ἀλληλεγγύη ἐν τῇ Γεωργίᾳ, γεωργικαὶ πλάναι, αἱ μεσαικὲς τάξεις ἐν Ἑλλάδι, αἱ γυναικῆς ὡς οἰκονομικοὶ παράγοντες (ἡ γυναικίαι ἐργασίαι — Ἡ οἰκογένεια ἀνασχηματιζομένη — Ἐξέλιξις τῆς νεωτέρας ἐλληνίδος). Τὸ β' καὶ γ' μέρος περιλαμβάνουν πλείστας πολιτικὰς καὶ φιλολογικὰς μελέτας ἐπίσης ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος, ὡς τὸ ναυάγιον τῆς ψήφου, οἱ Ἕλληες βουλευταὶ, ἀνθρωπολογία καὶ φυλακαί, αἱ πόλεις τοῦ μέλλοντος, ἱερεῖς καὶ διδάσκαλοι, τὸ διήγημα ὡς βῆσις ἐθνικῆς φιλολογίας, χίλις ἔτη ἐκ τῆς ζωῆς ἐνὸς ἔθνους, ἡ ἐλληνικὴ οἰκογένεια ἄλλοτε καὶ σήμερον κτλ. «Τὰ μεγάλα ζητήματα» θ' ἀποτελέσουν κομψὸν τόμον ἐκ 400 περίπου σελίδων εἰς σχῆμα μὲγα 8ον τιμώμενον δρ. 4.50 διὰ τὸ ἐσωτερικόν καὶ φρ. χρ. 5 διὰ τὸ ἐξωτερικόν. Διὰ πᾶσαν αἴτησιν ἀπευθυντέον πρὸς τὴν συγγραφεῖ ὁδὸς Κερκεῶδου ἀριθ. 40α Ἀθήναι.

— **«Παναθήναια».** Ἐξεδόθη τὸ α' τεύχος νέου δεκαπενθημέρου εἰκονογραφημένου περιοδικοῦ τὰ «Παναθήναια» ἐκδιδόμενου ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Κίμωνος Μιχαηλίδου.

ΤΟ ΠΝΙΞΙΜΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΥΠΟ Δ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Ὁ Κωνσταντῆς ὁ Τσιτσούκας ἦτον ὁ τρόμος ὄλων τῶν ἀγιοπαίδων, τῶν ἀτακτούντων ἀγωγιατῶν, τῶν κλεπτῶν καὶ τῶν κλεπτριῶν τῶν ὀπωρικῶν. Πότε ὡς ἀγροφύλαξ, πότε ὡς κλητὴρ τῆς ὀμμοτικῆς ἀστυνομίας, πότε ὡς παιδονόμος τοῦ σχολείου, ποτὲ δὲν ἔπαυσε νὰ ὑπηρετῇ τὸν Δῆμον ἀντὶ τριάκοντα κατὰ μῆνα δραχμῶν.

Εἰς τὴν ἐσχῆν, ὅταν διετέλει ἀγροφύλαξ, ἡ δραγασία, ἡ ἰδιόρρυθμος ἐκεῖνη ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου καλύθη, ἦτον τὸ σκιαζουρο, ὄχι τῶν ὀρνέων, ἀλλὰ τῶν παιδιῶν, ὅσα ἔτρεχαν ἔξω στ' ἀμπέλια διὰ νὰ κλεφτολογήσουν. Ἀπὸ τὸν Μάιον, ὅταν ἀρχίζουσι τὰ μούρα, τὰ κεράσια, τὰ τζάνερα, ἕως τὸν Ὀκτώβριον, ὅταν ἔχη τελειώσει ὁ τρύγος, καὶ συλλέγουν τὰ κυδῶνια, διότι «δὲν φυλάγονται πλέον», ἀπὸ τῆς κυδωνιῆς, ἔπρεπε νὰ ἔχη τις τέσσαρα μάτια τοῦλάχιστον, δύο ἔμπροσθεν καὶ δύο ὀπίσθεν τοῦ κρανίου, διὰ νὰ εἶνε βέβαιος ὅτι δὲν θὰ τὸν ἰδῇ ὁ Τσιτσούκας νὰ κλέπτῃ. Μόνον τὸ μπαϊράκι του, τὸ κόκκινον ἐκεῖνο μανδῆλιον, τὸ ὅποιον ἐκουμάτιζεν ὑψηλὰ ἄνω τῆς στέγης τῆς δραγασίας, μόνον ἐκεῖνο ἤρκει νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν τοὺς κλέπτας.

Ἐπὶ τοῦ λόφου ἴστατο ἡ καλύθη, καὶ γύρω—γύρω ἀπλώνετο ὁ κάμπος, ποῦ ὀμαλὸς καὶ ἐπίπεδος, ποῦ κοῖλος καὶ κυρτούμενος, ὀλοπράσινος ἀπὸ τ' ἀμπέλια. Καὶ ὅλα τ' ἀμπέλια τὰ ἔβλεπεν ὁ Τσιτσούκας ὅλα τὰ ἔσκαπε τὸ μπαϊράκι του.

Ἦκουετο ἐξαφνα μία κραυγὴ:

— «Ε, εἰ... ἀλάργ' ἀπ' τ' ἀμπέλια!

Καὶ ἡ φωνὴ του ἦτον μεγάλη, δυνατὴ, καὶ ἦτον ἀνδρώδης καὶ τραχεῖα. Καὶ τὴν ἔτρεμον ὄχι μόνον τὰ παιδιά, ἀλλὰ καὶ ἠλικιωμένοι ἄνθρωποι. Τὴν νύκτα, καθήμενος εἰς τὴν δραγασίαν του ἤκουε μακρόθεν κουδούνια καὶ πατήματα ἡμιόνων, καὶ φωνὰς ἀγωγιατῶν νὰ τραγουδοῦν. Τότε ἐφώναζεν εἰ εἰ καὶ ἀπὸ τὴν φωνὴν ταύτην, καὶ μόνον, μὲ δεισιδαίμονα φόβον, πᾶς ὀνηλάτης ἐνύει ὅτι δὲν θὰ ἦτο εὐκαιρία διὰ νὰ κλέψῃ σταφύλια τὴν νύκτα ἐκεῖνην.

Ἐξ ἡ ἑπτὰ φορὰς εἶχεν ὀδηγήσει εἰς τὴν Δημαρχίαν τὴν Κατσούλα τὴν Κλεφτροῦ, μίαν ἀλλόκοτον γραῖαν, ἡ ὅποια δυσκόλως ἠδύνατο νὰ θεραπευθῇ ἀπὸ τὴν νόσον τῆς. Ἐγνώριζε «μὲ τὸ νόμερον» ὅλας τὰς

ἐκ συστήματος κλεπτρίας. Δύο γυναῖκες, μητέρα καὶ κόρη, καλούμεναι κοινῶς ἡ φράγκα καὶ τὸ Τσουλοῦφι, ἦσαν «τὸ πρῶτο νούμερο», ποτὲ δὲν τὰς εἶχεν εὐρὴ νὰ μαζώνουν ἐλγῆς εἰς τὸν ἐλαιῶνά των, ἀλλὰ πάντοτε εἰς τὸν ἐλαιῶνα τῆς γειτόνισσας, ποτὲ δὲν τὰς εἶχεν ἰδεῖ νὰ ἀπλώνουν τὰ σῦκα εἰς τὴν λιάστρα των, ἀλλὰ τὰς εἶδε πολλάκις νὰ μαζώνουν τὰ σῦκα τῆς ξένης λιάστρας. Ἄφηναν τὰ σῦκα ἀπὸ τῆς συκῆς των νὰ πέσουν, γνωρίζουσαι καλῶς ὅτι ἐπιπτον εἰς τὸ ἰδικόν των ἔδαφος, καὶ ἐγέμιζαν κατὰ πρότμησιν ὀλίγα καλάθια ἀπὸ τὴν συκὴν τῆς γειτόνισσας.

Μίαν τῶν ἡμερῶν, περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου, μετὰ τὸν τρύγον καὶ τὸ τράβηγμα τοῦ μούστου ἠσχολοῦντο αἱ δύο νὰ βγάλουν τὰ στέφυλα εἰς ἓνα κῆπον συγγενοῦς των. Ὁ κῆπος ἐχωρίζετο ἀπὸ ἄλλου γειτονικοῦ κῆπου δι' ἄπλου χαμηλοῦ φράκτου. Βλέπουσαι ὅτι εἰς τὸν γειτονικὸν κῆπον ὑπῆρχον σωροὶ στεμφύλων, τὰ ὅποια οἱ ἰδιοκτῆται ἀμελοῦσαν νὰ βγάλουν, ἄφησαν τὰ στέμφυλα τὰ ἰδικά των, καὶ ἤρχισαν νὰ κουβαλοῦν τὰ τοῦ γειτονικοῦ κῆπου.

Ἡ κόρη ἐγέμιζε μὲ βίαν τὸ καλάθι καὶ ἔτρεχε. Ἡ μήτηρ τῆς ἔλεγε νὰ μὴ βιάζεται, ἀλλὰ «νὰ σφάζῃ λιγάκι τὸ σωρό», ἐνοοῦσα ν' ἀραιώσῃ τοιοῦτοτρόπως τὰ στέμφυλα, ὥστε νὰ φαίνεται κάπως ἄθικτος ὁ σωρός.

— Νὰ, κύτταξέ μ', ἐμένα! εἶπεν.

Ἡ γραῖα ἔλαβε τὸ κοφίνιον, ἐπήδησε τὸν φράκτον, ἔτρεξε, καὶ ἀφ' οὗ τὸ ἐγέμισε καλά, μ' ἓνα ξύλο ἀνακάτωνε καὶ ἠραιώνει τὰ στέφυλα, ὥστε νὰ μὴ εἶνε πατημένα πολὺ, διὰ νὰ φαίνεται ὄγκος. Τὴν ἰδίαν στιγμὴν ἢ νεωτέρα, ἀφίχθεῖσα ἀπὸ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς μητρός, ἔλαβε ποτήριον, καὶ ἐδοκίμαζε τὸ πρωτόγαλτο ρακί, τὴν «σούμμα», ἴσως διὰ νὰ ἰδῇ «πόσα γράδα εἶνε». Ἐρρόφησε βιαστικὰ ἓνα ποτήρι, κυττάζουσα συγχρόνως νὰ μὴ τὴν ἰδῇ ἡ μάνα τῆς, εἶτα ἐσηκώθη ἀπὸ πλησίον ἀπὸ τὸ ρακοκάζανο, καὶ ἐκύτταζε πρὸς τὸ μέρος τοῦ φράκτου, ὅπθεν θὰ ἐπανάρχετο ἡ γραῖα.

Πῶς εὐρέθη ἐκεῖ ὁ Τσιτσούκας! Ἄδῃλον. Ἐξαφνα ἀκούεται φωνή.

— Ἐ, τὸ Τσουλοῦφι! μὴν τὸ πίνης μονάχη, ἄφησε καὶ λίγο γιὰ τὴ μάνα σου!

Στραφεὶς πρὸς τὴν γραῖαν ἐφώναξε.

— Μπράβο, γρηῃ φράγκα! καλὰ τότε σιάζεις τὸ σωρό...

Νέα τις γυνή, τῆς ὁποίας ὁ σύζυγος εἶχε ξενιτευθῆ πρῶτα εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ὅπθεν δὲν ἐπανάκαμψε πλέον, ἐξηκολούθει νὰ φορῇ, συχνὰ κόκκινον φουστάνι παρὰ τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου, ὅπου αἱ γυναῖκες τῶν ἀπόντων ναυτικῶν δὲν νομίζεται πρέπον νὰ στολιζονται. Μὲ τὸ κόκκινον τοῦτο φόρεμα ἐπήγαιεν ἐπιδεικτικῶς εἰς τὴν ἐκκλήν, εἰς τὸ ἀμπέλι τῆς. Μία γραῖα γειτόνισσα ἀρχαϊκῆ, βλέπουσα αὐτὴν, ἐσταυροκοπεῖτο καὶ ἔλεγε.

— Σὰν ὄξ' ἀποδῶ μοῦ φαίνεται, Θεέ μ' σχώρεσέ με! Ἄμ' δά!... «Σφοῦσες Μαροῦσες οὐλές κοκκίνοφουστάνουσες».

Μὲ τὸ κόκκινον φόρεμα ὁ Τσιτσούκας τὴν εὗρε μίαν τῶν ἡμερῶν ἀνεθασμένην εἰς πελωρίαν βερυκοκκίαν, κτῆμα αὐτῆς ἐκείνης τῆς γειτόνισσας ἣτις ἐσταυροκοπεῖτο εἰς τὴν θεάν τῆς, καὶ ἀσχολουμένην νὰ γεμίξῃ τὸ καλάθι τῆς μὲ τὰς κιτρίνας εὐχόμεους ὀπώρας.

— Ἄ! ἀνέκραξεν ὁ Τσιτσούκας, καὶ ἐγὼ ἔλεγα πῶς μονάχα τὸ δικό μου τὸ κόκκινον μπαϊράκι ἀνεμίζει τόσο ψηλά!...

Ἐπὶ δύο ἢ τρία ἔτη, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐβδόμης δεκάδος, ὁ Κωνσταντῆς ὁ Τσιτσούκας ἦτον διωρισμένος παιδονόμος εἰς τὸ σχολεῖον. Ποτὲ ὁ γυαλός, ἀπὸ μίαν ἄκρην εἰς ἄλλην, δὲν ἦτον ἐλευθερώτερος ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ, καὶ οἱ βράχοι καὶ οἱ κολπίσκοι τῆς ἀκρογιαλίας δὲν ἦσαν ἐρημότεροι ἀπὸ φυγάδας τοῦ δημοτικοῦ καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ σχολείου. Τὰ καυμένα τὰ καθουράκια, καὶ τὰ γρινιάτσα καὶ τὰ κοχύλια, ὅλα εἶχαν εὐρὴ τὴν ἡσυχίαν των. Τὸ θέρος, μόνον πρωὶ καὶ βράδῃ ἐπέτρεπε τὸ κολύμβημα εἰς τὰ παιδιὰ. Εἰς κανένα μικρὸν μοσχομάγκαν δὲν ἐπέτρεπε νὰ κολυμβᾷ ὀκτῶ ἢ δέκα φορές τὴν ἡμέραν. Ἀλλὰ καὶ κανέν παιδίον δὲν συνῆθη νὰ πνιγῇ ἐπὶ Τσιτσούκα παιδονόμου, τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν χρονίαν.

Ἐπετρέπετο νὰ βουλιῶν, καθὼς συνειθίζον, τίς βάρκες, ἀλλὰ μόνον μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ ἰδιοκτῆτου. Εἰς κανένα δὲν ἐπέτρεπετο νὰ «δίνῃ βούτη» ἦτοι νὰ πηδᾷ μὲ τὴν κεφαλὴν κάτω, ἀλλὰ μόνον «νὰ δίνῃ παλούκια», δηλ. νὰ πηδᾷ ὀρθίως, ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ τρίγγου ὅπως καὶ τοῦ μπαμπαφίγγου, τῶν εἰς τὸν λιμένα ἀραγμένον κατὰ καιροὺς γολλετῶν καὶ βρικίων. Μόνον ἀπὸ τὴν κωπαστὴν, καὶ ἀπὸ τὴν ἄκρην τοῦ μαστουνοῦ τῆς πλώρης, ἐπέτρεπετο νὰ δίνουν βουτιά. Τοιοῦτος ἦτον ὁ ἄγραφος κανονισμὸς τοῦ Τσιτσούκα, τὸν ὅποιον ὑπεχρεοῦντο ν' ἀποστηθίσουν καὶ «νὰ τὸν ξέρουν, νεράκι, ἀπ' ὄξου», ὅλα τὰ παιδιὰ, «τὰ δασκαλοῦδια, καθὼς καὶ τὰ ξυπόλυτα τοῦ δρόμου, τ' ἀγυιόπαιδα».

Τὴν δευτέραν χρονίαν, τῆς παιδονομίας τοῦ Τσιτσούκα, ἓνα παιδί, τέκνον ἐνός πρῶην χερσαίου καὶ νῦν θαλασσινοῦ, Δημητρίου Δαλαπούλια, εὐρέθη ν' ἀτακτῆ μίαν ἡμέραν εἰς τὸν αἰγιαλόν, καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ μάθῃ κολύμβη, εἰς ὥρας ἀπηγορευμένας. Ὁ Τσιτσούκας τὸ ἐκυνήγησε, τοῦ ἔδωσε δύο τρεῖς ξυλιές εἰς τὰ νῶτα, καὶ τὸ ἔστειλε νὰ πάῃ ἰστὴ μάνα του. Τὸ παιδίον ἐφυγε κλαῖον.

Ὀλίγον παραπέρα, εὐρίσκει τὸν πατέρα του. Καθὼς τὸν εἶδε, ἔβαλε κλαυθμηροτέραν φωνήν, χωρὶς ὀρατὰ δάκρυα.

— Τί ἔχεις;

— Νὰ, ὁ Τσιτσούκας μ' ἔδειρε!

Ὁ Δαλαπούλιας ἐθύμωσεν. Ἐτρεξε νὰ προσθᾷ τὸν Τσιτσούκαν. Καθὼς τὸν ἤυρεν, ἄρχισε νὰ τὸν ὀνειδίξῃ σκληρῶς. Νὰ μὴν τρομοκότησῃ ἄλλη φορὰ καὶ πειράξῃ τὸ παιδί του! Αὐτὸς δὲν εἶχε ἀνάγκην ἀπὸ Τσιτσούκαν παιδευτῆν. Εἶνε ἱκανὸς νὰ παιδέψῃ τὸ παιδί του, καὶ μὴν ἤυρε τὰ στραθὰ κομμάτια τῆς Δημαρχίας, καὶ εἶνε τεμπέλης, καὶ δὲν πάει νὰ δουλέψῃ. Καὶ γιὰ νὰ φαίνεται πῶς κάτι κάνει καὶ ὁ Τσι-

τσούκας, για να βρῖσκαται 'σὲ δουλειὰ κι' αὐτός, θέλει τάχα νὰ παι-
δέψῃ τὰ παιδιὰ τοῦ κόσμου. "Ἄς πάῃ καλλίτερα νὰ σαρώνη τὴν
αὐλὴ τῆς κυρᾶ—Δημαρχίνας, γι' αὐτὸ καὶ μόνο εἶνε ἄξιος, κι' ἄλλη φορὰ
νὰ προσέχη, γιατί....

Ὁ Τσιτσούκας δὲν ἀπήντησε τίποτε. "Ἔσεισε τὴν κεφαλὴν. Ἦσθύν-
θη πικρίαν ν' ἀνέρχεται ἀπὸ τὴν χολὴν του εἰς τὸν οὐρανίσκον.
Εὗρισκε τῶ ὄντι ἄδικα τὸν μπελᾶ του, μ' αὐτὰ καὶ μ' αὐτὰ.
Κ' ἦταν ἴσα-ἴσα ὁ μόνος ποῦ δὲν ἐσκοῦπισε ποτὲ τὴν αὐλὴ τῆς κυρᾶ
Δημαρχίνας, ὄχι τώρα ποῦ ἦτον παιδονόμος, ἀλλ' οὔτε ἀρχήτερα, ὅταν
ἦτον κλήτωρας ἢ δραγάτης, κι' ὅσο γιὰ τὰ στραβά κομμάτια τῆς δη-
μαρχίας, ἄξιζε τῶ ὄντι τὸν κόπον νὰ γίνεταί κακός μὲ τὸν κόσμον
τριάντα τὸν μῆνα ψωροδραχμῆς! Δύο χρονίες τὸ δημοτικὸν συμβούλιον
εἰς τὴν ψήφισιν τοῦ πληθυσμοῦ, εἶχε προτείνει τὴν αὐξήσιν τοῦ μισθοῦ
του εἰς 480 καὶ εἰς 400 δραχ. τὸν χρόνον. Ἄλλ' ὁ νομάρχης, καθὼς
τὸν ἐπληροφόρησαν, ἔσθυσε τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, κ' ἐγράφη ἀναλλογιώ-
τως 360. Καὶ ἠῦξανε κάθε χρόνον τὸν μισθὸν τοῦ «δημολογιστοῦ παρὰ
τῆ Β. Νομαρχία», κ' ἐξώγκωνε, καθὼς τοῦ εἶχεν εἰπεῖ ὁ γραμματικὸς
τῆς δημαρχίας, ὅλα τὰ κονδύλια ὅσα ἀπέβλεπον εἰσφοράς προσωρισμένας
διὰ τὴν μεγάλην καταβόθραν, διὰ τὸ Κέντρον, κ' ἐσμίκρυνε κ' ἐψαλίδι-
ζεν ὅλα τὰ ποσὰ τὰ προσωρισμένα διὰ μακρόν τι δημοτικὸν ἔργον ἢ διὰ
νὰ ψωμοζῆ μικρὸς τις ἄνθρωπος ὑπηρετῆς τοῦ Δήμου.

Ἀπὸ τότε ὁ Τσιτσούκας ἤρχισε ν' ἀπογοητεύεται. Δὲν ἦτο πλέον
τόσον δραστήριος καὶ αὐστηρὸς ὅσον πρῶτα.

Τὴν τρίτην χρονίαν, ἓνα δειλινόν, τὸν Ἰούλιον μῆνα, κραυγὴ ἀγω-
νιῶντος παιδιοῦ ἠκούσθη εἰς τὸν αἰγιαλόν, εἰς τὸ ἴδιον ἐκεῖνο μέρος, εἰς
τὴν ἄκρην τῆς πολίχνης, ὅπου ἐκόλυμβούσαν συνήθως πολλὰ ἀνήλικα
παιδιά. Δύο κραυγαῖ γυναικῶν, ἀπὸ ἓνα παράθυρον ἀντικρῦ, καὶ ἀπὸ
ἓνα λιακωτὸν παραπέρα, ἀπήντησαν εἰς τὴν κραυγὴν τὴν πρώτην.

— Γλυτώστέ το!... Γλυτώστέ το!

— Τρεχᾶτε!.. Πνίγηκε τὸ παιδί!

Ἐτρεξαν οἱ εὐρεθέντες ἐκεῖ πλησίον. Δύο νεοὶ ἐθαλάσωσαν, ἓνας
τρίτος ἐπῆγε μὲ τὴν βάρκαν, κρατῶν τὸν γάντζον ἑτοιμον καὶ τὴν ἀ-
πόχην, ἀνέσπυραν τὸ ἀγωνιῶν παιδίον, καὶ τὸ ἔφεραν εἰς τὴν ξηράν.

Τὸ ἔτριψαν, τὸ ἐκρέμασαν ἀνάποδα. Μετῆλθον ὅλα τὰ συνήθη ἐμπει-
ρικά ἢ πρόχειρα μέσα... Ἦτον ἀργά. Τὸ παιδίον, ἦτο πνιγμένον ἐντε-
λῶς πνιγμένον.

Ἦτον αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ παιδίον τοῦ Δαλαπούλια.— Ὁ γέρω-Τσιτσού-
κας εἶχεν ἀπογοητευθῆ.

Α. Παπαδιαμάντης

ΝΟΡΑ

ΥΠΟ Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗ

Εἰς τὴν κυρίαν Ἀγνήν Σόρμα

Κι' εἶπε τὸ Πνεῦμα—Εἶμαι ἡ Δόξα
Ποῦ σοῦ φιλεῖ τὴν κεφαλὴν·
Στὰ σκότῃ, στὰ οὐράνια τόξα
Εἶσαι μιὰ δύναμιν καὶ σὺ,
Στὰ ἑφτὰ τὰ χρώματα ἓνα χρῶμα
Καὶ τοῦ συννέφου μιὰν ὄρμη.

Κ' εἶπες καὶ σὺ—Ἄν λάμπει ἡ Δόξα
Στὸ μέτωπό σου ὦ Ποιητῆ,
Κιὰν στὰ σκοτάδια, κιὰν στὰ τόξα
Τῶν οὐρανῶν περνᾷς καὶ σὺ,
Ἐγὼ εἶμαι, ἐγὼ, ποῦ τὴ ζωὴ σου
Θὰ δεῖξω πλιδ σπαρταριστή.—

Κι' ὄση λαχτάρα κλεῖ ἡ ἀλήθεια
Κι' ὄση φοβέρα ἡ μαντικὴ,
Κι' ὄσα περνοῦν σὰν παραμύθια
Μέσα στῶν κύκλων τὴν ὄρμη,
Ὅλα τὰ πᾶρες, κ' ἡ ψυχὴ σου
Τοὺς ἔδωσε ψυχῆς ψυχὴ.

Κ' εἶσαι ὠραία, τόσο ὠραία...
Καὶ τόσο εἶσαι ἀληθινὴ
Ποῦ μπρὸς σου ὑψώνεται ἡ Ἰδέα·
Καὶ φαίνεσαι ἡ παντοτινὴ
Γυναῖκα, ὄχι σάρκα σάρκας
Μὰ ἀμέτρητων ψυχῶν ψυχὴ.

Ἦ Νόρα! σ' ἀγαπῶ! Εἶσαι ἐκεῖνη
Ποῦ σέπλασεν ὁ λογισμὸς·
Προψὲς μοῦ ἐφάνηκες—Ἦ θρηνοὶ!—
Κ' εἶπα—νὰ ξεψυχίσω ἐμπρὸς
Στὰ πόδια σου, μόνο καὶ μόνο
Νὰ μὴ σοῦ φύγει στεναγμὸς.

Κ' εἶπα—Ἦ θάματα θαμάτων,
Κι' ὦ ἀξαφνο ἀνοιγμα ματιῶν!
Ἐξω ἀπ' τὰ βάθη τῶν μνημάτων

Κι' ἀπὸ τῆ ζωῆ τῶν ταπεινῶν
Κάτι ὄ τρισεύγεννη ξανοίγεις
Πέρα ἀπ' τὸν ἥσκιο τῶν σπιτιῶν...

Κ' εἶπα· ὦ Τέχνη σοῦ ταιριάζει
Ἕγμος ἐλευτέρων πουλιῶν,
Τὴν ὥρα ποῦ στὰ δέντρα στάζει
Τὸ δροσοδόλι τὸ πρῶϊνδόν,
Κ' εἶπα· ὦ Τέχνη Δικαιοσύνη
Τῶν ἀκριμάτιστων καρδιῶν!

Μ. Μαλακάδης

ΑΘΗΝΑ·Ι·ΚΑ ΗΘΗ

ΑΤΘΙΣ

Μετὰ τὸν Γύρον ἀνήλθομεν εἰς τὴν δενδροστοιχίαν. Ἐβαδίζομεν πάντοτε ἔμπρὸς, αὐτὴ καὶ ἐγὼ, ὀπίσω δὲ ἡ μαμᾶ καὶ ἡ θεία της. Ὁ κόσμος ἤρχετο ἐκ τῆς πόλεως ν' ἀναπνεύσῃ, φερόμενος πρὸς τὴν ἀνοικτὴν ἐκτασιν τοῦ Ζαππεῖου. Ἐβαδίζομεν βραδέως. Τὸ λυκόφως ἐπήρχετο καὶ διὰ μέσου τοῦ ἀπαλοῦ πέπλου του διεκρίνομεν εἰς τοὺς περιπατητάς πολλὰς φυσιογνωμίας γνωστὰς, ἐχαιρετούσαμεν εἰς τοὺς συνοδοὺς μου καὶ ἐγὼ. Ἡ ἀνιαιροτέρα τῶν συνηθειῶν ὁ χαιρετισμὸς τῶν περιπατητῶν. Κλίσεις κεφαλῶν, μειδιήματα, ἀπ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα τόσο παραστατικὰ ἐζωγράφισε εἰς ἓν διήγημά του ὁ Σούδερμαν, ἐνόστο δὲ καὶ χειραφθαί πρὸς ἰδρωμένας χεῖρας. Ἡ συνοδοὺς μου ἦτο ὠραία νεᾶνις, ἔφερε μαύρην τουαλέτταν καίτοι δὲν εἶχε πένθος, ἀψηφοῦσα τὴν μόδαν, ἥτις διὰ τὰς δεσποινίδας καταδικάζει τοὺς μαύρους χρωματισμοὺς ἄνευ πολλῶν διατυπώσεων καὶ μὲ τόσην σκληρότητα, ὅτην καταδικάζει τὸ Στρατοδικεῖον στρατιωτῆν ἀπολέσαντα τὸ κομβίον τῆς χλαίνης του. Ἡ ἐξαιρετικὴ αὐτὴ κλίσις τῆς νεάνιδος πρὸς τὸν μαῦρον χρωματισμὸν τοῦ ἐνδύματος διὰ τοὺς πολλοὺς ἦτο ἀνεξήγητος, διὰ τοὺς εὐνοοῦντας τὴν φιλαρέσκειαν τῆς γυναικὸς εἶχε τὸν λόγον, ὃν λόγον εἶχε καὶ ὁ Καλθίνος φέρων πάντοτε μαῦρον ἐνδύμα διὰ νὰ ἐξείρη διὰ τῆς ἀντιθέσεως τὰς λευκὰς γραμμὰς τοῦ προσώπου του. Καὶ ἡ ἐπιδερμὶς τῆς νεάνιδος ἦτο τόσο λευκὴ. Ἐβαίνει μὲ σεμνὸν ὕψος, ἀνασύρουσα ἴσως ὑπὲρ τὸ δέον τὸν ποδόγυρόν της διὰ νὰ δεκνύη κατὰ τὴν αἰωνίαν μέθοδον τῶν φιλαρέσκων γυναικῶν τὴν κνήμην της, φιλαρέσκειαν, τὴν ὁποῖαν ἀνήγαγεν εἰς ὄρον ἀπαράβατον ἡ Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων, — διότι ἡ ὠραία γυνὴ, ὅταν ἔχη ὠραίαν κνήμην δὲν ὀφείλει νὰ τὴν κρύπτῃ ἀπὸ τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου, ἀφοῦ τὸ ὠραῖον δὲν εἶνε κτήμα τοῦ ἀτόμου, ἀλλὰ παντὸς ἔχοντος ὀφθαλμοῦς. Ἐπὶ τῆς μορφῆς της ἐδεικνύετο οὐρανία γαλήνη, ὄλαι δὲ

αἱ λεπταὶ γρυμμαὶ τοῦ προσώπου της ἀπέπνεον ἀβρότητα, παρθενικὴν ἠδύτητα. Ὁ Ρουσσὸ δὲν θὰ εὑρίσκεν ὠραιότερον τύπον διὰ νὰ πλάσῃ τὴν Ἐλοῖζαν του, ἡ Μαντάμ δὲ Στάελ τὴν ἰδεώδη Κορίνναν της, ὁ Λαμαρτίνος τὴν ἐξιδανικευθεῖσαν Ἐλθίραν του, ὁ Γκαῖτε τὴν Μαργαρίταν του, ὁ Μωπασσάν τὴν Ἰωάνναν του, ὁ Σιένγκιεβιτς τὴν Ἀγγελικὴν του. Ἐνῶ ἐχαιρέτησα μὲν μικρὰν ἀσχημομουρίτσαν ἡ ὠραία κόρη μου εἶπεν αἴφνης :

— Τὴν γνωρίζεις αὐτὴν ;

— Ναί.

Καὶ χωρὶς νὰ ἀναμείνῃ τὴν ἀπάντησίν μου :

— Πῶς δὲν εἴμπορῶ νὰ βλέπω ἄσχημες γυναῖκες !

Ἐτόλμησα νὰ παρατηρήσω, ὅτι ἐὰν δὲν ὑπῆρχον τὰ ἄσχημα πρόσωπα δὲν θὰ εἶχομεν τὴν εὐτυχὴ ἀντίθεσιν τῶν ὠραίων προσώπων.

Ἀνύψωσε τοὺς ὤμους.

Ἡθέλησα νὰ προχωρήσω ἀκόμη διὰ τὰς ἀσχημοὺς γυναῖκας καὶ τῆς ἀνεπόλησα τὸν γυναικοζωγράφον Ὀλιβιὲ τοῦ Μωπασσάν, ὁ ὁποῖος ὅταν ἠθέλησε νὰ ζωγραφίσῃ τὴν Ὀνειροπόλον του ἐδίσταζε τόσο ἐὰν ἔπρεπε νὰ τὴν κάμῃ ὠραίαν ἢ ἄσχημον. Ὄραία θὰ κατέθελγε περισσότερο, θὰ ἐσκόρπιζε περισσότερο θέλγητρον, θὰ ἤρесе καλλίτερον εἰς τοὺς πολλοὺς, ἐνῶ ἄσχημος θὰ εἶχε χαρακτῆρα, θὰ ἐξήγειρε περισσότερο τὴν σκίψιν, θὰ συνεχίνει πλειότερον, θὰ ἐνεῖχε βαυυτέραν φιλοσοφίαν.

Ἐγέλασε καὶ δεκνύουσα τοὺς μαργαρίτας, οὗς ἔκρυβε εἰς τὰ χεῖλη, εἶπε :

— Μὰ ἐπὶ τέλους εἴμπορεῖ νὰ συγκινῶν τοὺς καλλιτέχνες αἱ ἄσχημοι, πρὸς Θεοῦ ὁμῶς νὰ μὴ ἔχουν καὶ ἀξιώσεις φιλαρέσκειας !

— Καὶ ἔχει ἀξιώσεις αὐτὴ ἡ μικρὰ ;

— Οὐ ! Σὰν δαιμονισμένη κάνει εἰς τὰ σαλόνια, σὰς βεβαίω.

Ἐπειτα ἐνῶ ἐχαιρέτα μίαν ὑψηλὴν θελκτικὴν νεάνίδα μὲ τὸν προσηνέστερον τρόπον, ἔλεγε :

— Αὐτὴ πάλιν τί σοῦ λέγει ; Δὲν ἔχει ἀφήσῃ νέον, ποῦ νὰ μὴ ἔκαμε κόρτε μαζί του.

Ζωηρὸν χρῶμα ἔθαψε τὰς παρειὰς της, ἐβάδιζε τότε ἐλαφρότερον, πνοὴ βαθείας ἀγαλλιάσεως κατήρχετο ἐπὶ τοῦ αἰγλήεντος προσώπου της. Εἶχεν ὑποστῆ αἰφνιδίαν μεταμόρφωσιν. Ἡσθάνομην, ὅτι ὁ ἰδανικός τῆς ἀβρότητος τύπος, ὃν ἐνόμισα πρὸς στιγμὴν, ὅτι διέθλεπον εἰς αὐτὴν, διελύετο ὡς ἐλαφρὸν νεφίδριον καὶ ἡ κοινωνικὴ αὔρα πνεύσασα ἀπεκάλυπτε πρὸ τῶν ὀμμάτων τὸ πραγματικὸν βάθος τῆς ψυχῆς τῆς ἐνοικούσης ἐντὸς θελκτικῶν μεσοφορίων, ἐντὸς διεγερτικοῦ ποδογύρου. Τὸ εἶδωλον τῆς Κορίννας μετεβάλλετο εἰς κακολόγον ἐπαρχιώτην μεσήλικον, ἡ ποιητικὴ Ἐλθίρα τῶν ρωμαντικῶν στίχων τῶν «Ποιητικῶν Ἀρμονικῶν» ἐγένετο ἡ Κυρὰ—Κώσταίνα τοῦ κήπου τῶν Μουσῶν, ἡ ποιητικὴ Ἐλοῖζα ἡ καμωμένη ἀπὸ καρδίαν καὶ αἴσθημα μόνον, ἐξελίσσετο εἰς τὴν πλύστραν τῆς συνοικίας φέρουσαν τὰ ἄπλυτα τῶν πελατῶν της ἀπὸ τὴν σκάφην της εἰς τὸν δρόμον. Καὶ ὁ Καλθίνος ἐφόρει μαῦρον πάντοτε ἐνδύμα διὰ νὰ ἀναδεικνύῃ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν μαθητῶν του ἐπιθλητι-

κωτέραν τὴν μορφήν του, εἶχεν ἐν ὠρίων ἰδεῶδες ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἡ ψυχὴ του ἠσθάνετο τὴν μεγαλειτέραν χαρὰν ἐν τῷ ἐρημητηρίῳ του τῆς Γενεύης, ὅταν ἐμάνθανε τὰς σφαγὰς τῶν ὀπαδῶν του. Διὰ τῶν σφαγῶν καὶ τῆς καταδιώξεως θ' ἀνυψούτο τὸ δόγμα του. Διὰ τῶν μαρτυρίων καὶ τῶν διωγμῶν μήπως δὲν ἰδρύθη ὁ χριστιανισμός; Διὰ τῶν διωγμῶν κατὰ τῶν ὁμοφύλων τῶν ζητοῦν ν' ἀνέλθουν εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἄλλων καὶ αἱ γυναῖκες σήμερον. Ἡ παρέλασις τῶν γνωστῶν καὶ ἀγνωστῶν μας τὴν ἐνεψύχω-νε πάντοτε εἰς ἓνα προπετές καὶ ἀνευθρόαστον κατηγορητήριον.

— Τῆς ξέρεις τῆς *...ἀδου! Μάνα καὶ κόρες τοῦ δρόμου.

Πᾶσα διαμαρτυρία ἦτο περιττή. «Αἰ...ἰδου ἦσαν διεσθαρμέναι μέχρι μυελου ὀστέων, αἰ...πούλου χθὲς ἀκόμη ἔκαμαν νέον σκάνδαλον. Ἡ...ἀκη. Ἄς τὴν αὐτήν. Τώρα τὰς τουαλέττας τῆς τῆς τὰς κάμνει ὁ τάδε χρηματιστής. Ἡ...ἰδου. Ἄλλο τσανάκι αὐτή. Κάθε ἡμέρα πηγαίνει εἰς τὸ σπίτι τοῦ τάδε. Ἄλλοτε ἐπήγαγεν εἰς ἄλλον. Ἡ ὠραία...πούλου τώρα. Τί, δὲν ἤξευρα τὰ προχθεσινά; Ποῦ ἔζων, λοιπόν; Τὸ σκάνδαλον τῆς ἀμάξης, τὴν ὅποιαν ἐσταμάτησεν ὁ ἀστυφύλαξ. Νὰ καὶ αὐτὸ τὸ μικροκαμωμένο, ὁ μικρομέγας αὐτὸς ποδόγυρος. Προκλητικώτατον. Δέτε τὴν...ἄλλη. Αὐτὸς ποῦ τὴν συνοδεύει καὶ μετὸν ὅποιον χαριεντίζεται δὲν ἔχει καμμίαν συγγένειαν. Τί θράσος αὐτῆ ἡ...» ἐτόλμησεν ἀκόμη νὰ εἴπῃ διὰ μίαν νεανίδα, θεωρουμένην ὡς προσωποποίησιν τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς ἀξιοπρεπειᾶς.

— Ἄλλ' αὐτῆ; διέκοψα.

— Τί αὐτῆ δὲν τὰ ξέρετε τῆς Κηφισσιᾶς;

Ἐχει βοήθη ὁ κόσμος. Μόνον σεῖς δὲν θὰ τὰ ξέρετε...

Καὶ διηγήθη νέας ἱστορίας, ὅσον νέα πρόσωπα ἀντιπαρήρχοντο μετ' ὕψος πολὺ ζωνρόν. Ἐπειτα καθὼς ἐπηγαίναμεν εἰς τοῦ Γιαννάκη διὰ τὸ τὸ βραδυδὸν παγωτὸν, ἐστέναζεν ἐλαφρῶς καὶ εἶπε:

— Πῶς ἤθελα νὰ ἔγραφα! Σεῖς δὲν ξέρετε ὅλοι σας νὰ γράψετε. Διαβάζω τόσα πράγματα, κανὲν ἀληθῆς, κανὲν κοινωνικὸν γράψιμον τίποτε δὲν εἶνε βγαλμένο ἀπὸ τὴν ἀληθῆ ἀθηναϊκὴν ζωὴν. Γράφετε διὰ τὰς Ἀθήνας ὡσεὶ νὰ ἔχετε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σας πέπλον. Ἦθελα νὰ ἔγραφα σὰν τὸν Πρεβό. Διαβάζετε, Πρεβό; Πόσας Μῶδ, πόσας Ζυκελίνας, πόσους τύπους Μαγδαληνῆς, Δέρας, Μάρθας, Ἰουλιέττας θ' ἀνεύρισκα εἰς τὴν Κηφισσιάν, εἰς τὸ Φάληρον, εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς τὸν Πειραιᾶ. Θὰ ἔγραφα ὠραία, πολὺ ὠραία πράγματα. Τί λέτε, μοῦ εἶπε προσηλοῦσα τὴν φασαμαίν τῆς ἐπὶ τῶν ἀγγελικῶν ὀφθαλμῶν τῆς καὶ βλεπούσα ἀναιδῶς εἰς τὰ περίξ τραπεζάκια:

— Λέγω, ὅτι θὰ εἴχατε ὠραίαν γ λ ὦ σ σ α ν, τῆς εἶπα προσφέρων ἐν κάθισμα.

Μποῦμ

ΜΙΚΡΑ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Ὁ Γουλιέλμος φὸν Πόλεντζ. Μετ' τὴν ἐκδόσιν τοῦ νέου μυθιστορήματος τοῦ Γουλιέλμου φὸν Πόλεντζ «Ἡ Θείκλα Λύδεκιντ» γίνεται στὴ Γερμανία ἀρκετὸς φιλολογικὸς θόρυβος περὶ τὸν συγγραφέα καὶ τὸ ἔργον του. Ὁ Βίλλελμ φὸν Πόλεντζ, λέγει ὁ κ. Ἑρρίκος Ἄρτ, εἶναι διηγηματογράφος μεγάλου ὕψους, ἀληθινὸς ἐπικός. Νὰ τὸν κατατάξει κανεὶς στὴ σειρά τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Δάντη θὰ εἴταν βέβαια εἰρωνεῖα, καὶ οὔτε στὴν πρωτοπορεία τῶν συγχρόνων μας θὰ ἐστηρίζονταν δίκαια. Ἀλλὰ τὸ ὕψος του, ἡ ἐπικὴ ἀντικαιμεινικότητά του τὸν ἀνεβάζουν πολὺ ψηλὰ μετὰ τῶν ποιητῶν. Ἐνῶ οἱ νεώτεροι διηγηματογράφοι τραβιοῦνται περισσότερο ἀπὸ τὸ ἐπιζητημένο καὶ τὸ παθολογικὸ, παρὰ ἀπὸ τὸ γενικὸ καὶ τὸ ἰσόρροπο, ὁ φὸν Πόλεντζ ἔχει γιὰ δευτέρην σειρά τὸ αἰώνια ἀνθρώπινο στὰ πρόσωπά του καὶ στὰς πράξεις του, καὶ προσέχει πολὺ ὥστε οἱ ἡρώες του νὰ εἶνε παιδιὰ τῆς ἐποχῆς, τῆς δικῆς μας ἐποχῆς, γιομάτα ἀπὸ τὰ αἰσθήματα καὶ τίς προσπάθειες, ἀπὸ τίς χαρὰς καὶ τίς θλίψεις, ἀπὸ τίς ἰδέες καὶ τίς λαχτάρας ποὺ τὸ περισσότερο κυρίως διακρίνουν τὴν ἐποχὴν μας. Καὶ σ' αὐτὸ ὁ Πόλεντζ ἐξακολουθεῖ τὸ ἔργον τοῦ Γκούτζκωβ, τοῦ Ρουστάβου Φράϋταγ καὶ τοῦ Σπιλχάγεν, ἰδίως σ' ὅ,τι ἀποβλέπει τὸ ἐθνικὸ ζήτημα στὸ φιλολογικὸ τοῦ καθενὸς ἔργον, ἀνάλογα τοῦ χρόνου ποῦ ἔζησε.

Ἡ δύναμις τοῦ Πόλεντζ εἶναι ἰδίως τὸ μυθιστόρημα. Εἰργάσθη καὶ γιὰ τὴ σκηνή, ὅμως ἐδῶ δὲν μπόρεσε νὰ συντύχει τὸ κατάλληλον ὕλικον ποῦ θὰ διέπλαττε μιὰ βαθύτερην ἐνέργειαν τοῦ συνόλου. Ἐγράψε τὸν «Ἑρρίκο φὸν Κλάιστ», ἀπὸ τὸ βίον τοῦ γνωστοῦ ποιητοῦ, πλούσιο σὲ λεπτότατες ἀπομονωμένες σκηνῆς καὶ σὲ ψυχολογικὰς ἀναλύσεις, χωρὶς δρᾶση ὅμως ἐξωτερικῆ. Δεύτερό του δράμα εἶναι ἡ τραγωδία «Ὁ Ἄνδρέας Μπόκχολτ». Ἡ ἀντίθεσις τοῦ ἀνθρώπου τῶν ὑπερῶν ἰδανικῶν καὶ τοῦ κτηνώδους ἀνθρώπου φανερώνεται τόσο ζωνρᾶ, ποῦ κατασυγκινεῖ. Ἀλλὰ τὸ δράμα ἀποτυγχάνει στὸ σκοπὸν του. Ὁ Ἡρώας τοῦ Πόλεντζ εἶναι ἓνας ἰδανιστὴς αἰσθηματίας ποῦ δὲν ἐνοχλεῖται μετὰ κανενὸς εἶδους ἀντίληψιν γιὰ τὴν πραγματικότητά. Ὁ Πόλεντζ εἶναι μυθιστοριογράφος. Τὰ μυθιστορηματὰ του, ἀποφαίνονται οἱ κριτικοὶ, ἀνήκουν στὰ λιγοστά ἐκεῖνα ποῦ ἡ νεώτερη μυθιστορικὴ μας φιλολογία Γαλλικὴ ἢ Ἰταλικὴ, Σκανδιναβικὴ ἢ Ρουσσικὴ θὰ μπορούσε τρόπον τινὰ ν' ἀντιπαρτάξῃ ἀπέναντί τους. Μυθιστόρημά του πρῶτον εἶναι «Ὁ Ἐξίλασμὸς» ποῦ τὸν ἀκολούθησε τὸ τρίτομον «Ὁ Ἐρημέριος τοῦ Μπράιτεντορφ», ἡ ἐξέλιξις ἐνὸς προτεστάντη παπῆ πού παλεύει, μετὰ περιορισμένη ἀντίληψιν στὸ κάθε τι, γιὰ μιὰν ἐλευθερώτερην παγκόσμιαν ἰδέαν καὶ γιὰ μιὰν ὑψηλότερη τῆς ζωῆς ἀποψίν, καὶ κυμαίνεται ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην

της πίστεως εἰς τὴν ἱερωσύνην τῆς ἀνθρωπότητος, ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικότητα εἰς τὴν εὐσέβειαν. Καίτοι στὸ σχέδιό του τὸ μυθιστόρημα τοῦτο ἀπὸ μιὰ θέληση ἀνεβαίνει στὰ ψηλά, ὅμως ὁ Πόλεντζ ἀκόμα δὲν εἶναι καλλιτεχνικὰ χειραφετημένος καὶ διακρίνει κανεὶς ἐπιδράσεις τοῦ ἀρχαιότερου μυθιστορικοῦ ὕφους. Μὲ τὸν «Κοφινᾶ» πλεον ὁ Πόλεντζ εἶναι προσωπικότης. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ἀπὸ τίς δημιουργίες ποῦ στὸ εἶδος τους εἶνε τέλειες. Τὸ περιεχόμενον μὲ τὴν φόρμα εἶναι πᾶ ἀναπόσπαστα δεμένα, ἀναδίδουν ἓνα ἥχο. Ὁ Κοφινᾶς Τράουγκοτ εἶνε ἡ τελειότης τοῦ τύπου τοῦ μικροκατασκευαστῆ τῶν χρόνων μας. Καὶ κοντράστο νὰ πῶ τοῦ «Κοφινᾶ» ἔγραψε τὸν «Σκαφτιᾶ», ὅπου ὄχι πλεον ὁ χωρικός μικροκάτοχος, ἀλλὰ ὁ εὐγενὴς μεγαλοκτηματίας ζωγραφίζεται τελειότατα στὴ σημερινή του θέση. Ὁ «Πειρασμός» καὶ τὸ «Δάσος» δύο μικρά του διηγήματα φωτεινότερα ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὰ ρωμάντζα του δείχνουν τοῦ μοναδικοῦ του ὕφους τὸ μεγαλεῖο. Καὶ τελευταία ἔβγαλε τὴ «Θέκλα Λύδεκιντ», ὅπου ὁ ἐξωτερικισμὸς τοῦ συγγραφέως μετριάζεται ἀπέναντι τῆς ἐσωτερικωτέρας παρατηρήσεως, τῆς ἐξωτερικεύσεως δηλαδὴ τοῦ γυναικίστου ἰδανικοῦ του. Ἡ Θέκλα εἶναι ἀπὸ τὰς φύσεις ἐκεῖνας, ποῦ ἀλάκερη ἠὺπόστασις τους βρίσκει καὶ στὴν ἀγάπῃ, ὅμως ἔχει κάτι ἀπὸ τὸ ἀπόλυτο τῶν φύσεων τούτων καὶ δὲ μπορεῖ νὰ εὐχαριστηθεῖ μὲ τὰ συνυποσχετικά, ἀλλὰ ὀρέγεται τὰ πάντα καὶ τὰ πάντα θέλει ἢ τίποτε. Κ' ἐδῶ ὁ Πόλεντζ μᾶς δείχνει ὀλοφάνερα, ὅτι ἄλλως τε καὶ πολλοὶ ἄλλοι συγγραφεῖς τῆς παγκόσμιας φιλολογίας ἔδειξαν, πῶς εἶναι τρόπον τινὰ διφυῆς, πῶς πλάϊ τῆς δυνατῆς ἀνδρικότητός του φωλιάζει καὶ ἓνα κομάτι μιᾶς γυναικότητος.

Καὶ τώρα κρίνουμε καταλληλότερο νὰ μεταφράσουμε τὸ αὐτοβιογραφικὸ του σκίτσο, συμπλήρωμα καὶ στεφάνωμα τῶν λίγων ποῦ εἴπαμε ἀπάνω,

»Συχνὰ μὲ ρωτοῦν στίς συναναστροφές : «Βέβαια κάμνετε ἐδῶ παρατηρήσεις ;». Κεῖνὸ φροντίζω νὰ πάντων—ὅταν ἐννοεῖται ἡ ἐρώτησις προέρχεται ἀπὸ ἄνδρα—πῶς τὸ ἐνδιαφέρον τῆς συναναστροφῆς μου φαίνεται, σὰν ὅταν εἶναι στὸ τέλος τῆς.

Ἐπάρχει μιὰ μεγάλη παραγνώρισις σὲ τέτοιαν ἐρώτησιν. Ὁ ποιητὴς ἐδῶ δίνει θέσι στὸ ρεπόρτερ. Ὁ ἀδαῆς γενικῶς χάνεται, πελαγώνει περὶ τοῦ πῶς ἓνα καλλιτέχνημα—ἄς ποῦμε : ἓνα ρωμάντζο γίνεταί. Ὁ μὴ καλλιτέχνης προαισθάνεται πάντα πρόθεσιν, πιστεύει πῶς περιτριγυρίζουμε ὁλοῦθε μὲ μιὰ φωτογραφικὴ μηχανή.

Ἡ γέννησις ὅμως ποιητικοῦ ἔργου εἶναι γεγονός πολὺ περισσότερο πολὺπλοκον, μυστηριοδέστερον, περιεργότερον ἀπ' ὅ,τι οἱ καλοὶ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι ὑποψιάζονται. Φυσικὰ δὲν εἶναι κανεὶς ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὸ περιβάλλον, ἀπὸ τὴν πείραν, ἀπὸ τὰ καθημερινὰ συμβαίνοντα· φυσικὰ χρεωστεῖ κανεὶς στοὺς ἀνθρώπους ποῦ πλησιάζει, κάποια παρακίνησιν.

Ἀκατάπαυτα διαπράττει κανεὶς λογοκλοπίες στὴ ζωῇ. Συλλέγει κανεὶς γιὰ μιὰ μεγάλη ἐφεδρία γνώσεις καὶ ἰδέες. Ἄλλὰ τοῦτο γίνεταί στὸ κατώφλειο τῆς συνειδήσεως. Ἐνας ἀληθινὸς ποιητὴς δὲν τρέχει πίσω ἀπὸ τὸν ὀστρο· ἐκεῖνος ἔρχεται σ' αὐτόν, ἀναγγέλλει τὸν ἑαυτόν του καὶ

παρακαλεῖ νὰ τοῦ δοθεῖ μορφή.

Μᾶς εἶναι δύσκολο νὰ ποῦμε σὲ ποιά κατάστασιν τῆς ἐσωτερικῆς μας ζωῆς ἀκριβῶς ἐξεπετάχθη αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο τὸ καλλιτέχνημα. Τὸ ἓνα ἴσως νὰ μᾶς τὸ ἐγέννησε ἓνα κωμικὸ ἐπεισόδιον, τὸ ἄλλο μιὰ αἰσθηματικὴ λαχτάρα, τὸ τρίτον ἓνας μεγάλος πόνος. Ἡ πληθώρα τῶν ἐνδεχομένων περιστάσεων καθόλου δὲν ἐξαντλεῖται ἐδῶ.

Ἡ πηγὴ, ποῦ ὅλοι ἡμεῖς ἀντλοῦμεν, μένει ἡ φύσις. Φύσις σεῦρύτατην αἰσθῆσιν, ὅπου εἶνε οἱ ἄνθρωποι, τὰ φύλλα, οἱ χρόνοι, οἱ ἐναλλαγές τοῦ χρόνου, τὰ μεγάλα περιστατικά, οἱ καρποί. Ὁμολογῶ μὲ ὑπερηφάνειαν πῶς ἐγὼ αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτόν μου καρπὸ τῆς ἐξοχικῆς μου περιοχῆς, πῶς εἶμαι παιδί τῶν χρόνων μου, παιδί τοῦ λαοῦ μου καὶ τῆς φυλῆς μου καὶ σὲ τελευταία γραμμὴ γυῖός τῆς οἰκογενείας μου, καὶ ὡς καλλιτέχνης.

Ὅχι λιγώτερο ἀπὸ τὴν καταγωγὴν τοῦ ἐπηρέαζεται κανεὶς ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά του. Κ' εἶναι φυσικόν. Εἶμαι τῆς ἰδέας πῶς ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ ζεῖ μόνον ἀπὸ καὶ γιὰ τὸ γράψιμο. Ἡ τορινὴ φιλολογία δελεάζει στὸ πολὺ γράψιμο καὶ ὁδηγεῖ τέλος ἀσφαλῶς στὴν αὐτοαντιγραφῆν. Ἐνῶ ἓνα ἐπάγγελμα, ἄς εἶναι ὅ,τι θέλει κρατεῖ ὅμως ζωντανὴν ἐπαφὴν μὲ τὸ σύνολο.

Τὸ ἐπάγγελμά μου τώρα εἶναι γεωργοκτηματίας, καὶ δὲ θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ τὸ ἀνταλλάξω μὲ κανένα ἄλλο. Ὅπως ἐγὼ στέκομαι στὸ σῶμα, ἔτσι καὶ τὸ λαὸ ποῦ ἔτσι ζεῖ παράστησα στὸ «Κοφινᾶ» μου. Γιὰ ν' ἀντιλαβαίνομαι τὴν θέσιν τοῦ εὐγενοκτηματία ὡς ἀξίωμα καὶ παρὰ πολὺ σοβαρὸ καὶ μὲ μεγάλα καθήκοντα, ἔκαμα τὸ «Σκαφτιᾶ» μου.

Πολλοὶ ποῦ βρίσκονται μακριὰ πολλές φορές ἀποροῦν, πῶς θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ συνενώσει τὴν φιλολογία μὲ τὴν διαχείρησιν ἐνὸς μεγάλου κτήματος καὶ νὰ ἐξοικονομῇ ἀκόμα χρόνον στὴν ἐργασία τῆς ὑπηρεσίας τῆς γενικότητος. Τὸ ζήτημα εἶναι ὅπως διόλου ἀπλό. Διαμερισμὸς λέγεται ἡ λύσις τοῦ αἰνίγματος καὶ ἀκούραστον εἶναι γιὰ τὸ πρᾶγμα. Νὰ ἢ σπουδαιότης ! Ὅπως ἓνα ἀμάξι σανὸς ἐσυγκομιστήκε, μιὰ λίμνη ἐψαρεύτηκε, ἓνα δάσος ἐφουτεύτηκε, ἔτσι τέλος ἐνδιαφέρον καὶ διδακτικώτατον εἶναι τὸ διάβασμα ἐνὸς βιβλίου καὶ κάποτε ὠφελιμότερον ἀπὸ τὸ γράψιμο ἐνὸς ἄλλου. Τὸ κύριον ζήτημα ἐδῶ εἶναι ὅπως καὶ ὁλοῦθε : νὰ καταλάβει κανεὶς ἓνα πρᾶγμα. Ἐστερα ἔρχεται ἡ ἀγάπη γι' αὐτὸ μονάχη τῆς.

Ἐνα σοβαρὸ διάβημα γιὰ κείνον ποῦ ἐπροικίστηκε μὲ πολλαπλὴ δραστηριότητα, αἰώνια εἶναι : πρῶτ' νὰ ζυπνάει. Γράφω σχεδὸν μονάχα τὸ πρῶτ', ὅταν τὸ σῶμα μου εἶναι ἀναπαυμένο...

Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην μεγαλοουπώλεως, γιὰ παρακίνησιν. Ἄλλὰ στὸ ἔργον μου δὲ δίνει μεγάλη βοήθεια τὸ σουλάτσο στὰ πεζοδρόμια. Βρίσκω πῶς θέματα ποῦ ἐγράφηκαν στὸ Βερολίνο, στὴν πρωτοτυπία τους καὶ στὴ δροσιά τους εἶνε πολὺ κάτω ἀπὸ κείνα ποῦ ἐδῶ στὴ μοναξιά τοῦ κτήματος ἔγραφα.

Αὐτὴ τὴ μοναξιά ἄς μὴν τὴ φαντασθεῖ κανεὶς παρὰ πολὺ μεγάλη. Τὸ χωριὸν μᾶς ἔχει μερικὲς χιλιάδες κατοίκους. Ἐχομε φάμπρικες, σι-

δηροδρόμους, ταχυδρομεία. Είμαι μέλος τουλάχιστον σὲ εἴκοσι συλλόγους καὶ σωματεία. Πρέπει νὰ βάνω λόγους σὲ κάθε περίσταση καὶ μὲ προτίμηση μὲ ἐξέλεξαν οἱ συμπολίτες μου στὴν ἐπιτροπὴ. Μὲνα λόγο ἀπὸ τὰ βάζανα τοῦ δημοσίου ἀνθρώπου δὲν ἔμεινε κανένα πού νὰ μὴ μᾶ-
δραξε.

Οἱ ἀναφυχῆς μου εἶνε τὸ κυνήγι κ' ἡ καθάλλα. Ποδήλατο δὲν ξέρω, κὶ ὡς κάπιο βαθμὸ εἶμαι ἀντιποδηλάτης. Δὲν ἀναγνωρίζω τίς εὐλογίαις αὐτοῦ τοῦ φτηνοῦ καὶ γρήγορου γιὰ τρέξιμο μέσου προπάντων στὴν αἴσθησιν τῆς λαϊκῆς οἰκονομολογίας, ἀλλὰ βρίσκω τὴ σημασίαν του στὸ τρέξιμο ἑνὸς βήματος τῆς μηχανικῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ πεζοπορία μὰρέσει πολύ. Πόσο θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ ταξιδεύσω τὴ Γερμανία, ὅπως διόλου οἰκεία, χωρὶς τίς βοήθειαι τῶν σιδηροδρόμων, ἔτσι καθὼς οἱ προπάτορες μας ἐταξίδευαν σὲ λεωφορεῖα, μὲ συστατικά γράμματα στὴν τζέπη· ὄχι ἀπὸ σταθμὸ σὲ σταθμὸ, ἀλλὰ ἀπὸ ἓνα φιλόξενο σπίτι σᾶλλο.

Καὶ νὰ ἐξομολογηθῶ ἀκόμα περισσότερο· δὲν ἔχω τηλέφωνο σπίτι μου, γιὰ νὰ μὴ κουδουνίζει ὀλοένα. Δηλαδή· μπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθῇ : ὁ Πόλεντζ εἶναι ἓνας ὅπως διόλου τοῦ παρελθόντος (unmoderner Mensch) ἄνθρωπος. Ἀκόμα μοῦ λείπουν κὶ ἄλλα σπουδαῖα ἐπίθετα τοῦ νεωτέρου Γερμανοῦ. Δὲν εἶμαι καπνιστῆς. Τὴ μπύρα τὴν πίνω μὲ δυσσρέσκεια καὶ δὲν πιάζω Skat. Μοῦ προφητεύουν ἓνα «λυπηρὸ γῆρας».

Γι' αὐτὸ ἔχω κέγῳ μερικῆς ἄλλης προτιμήσεις λ. χ. γράφω δράματα. Κρῖμα, πού κανεὶς δὲν θέλει νὰ τὰ παραστήσει μ' εὐχαρίστησιν. Πιστεύω πὼς ἂν ἀριθμοῦσα ὅλες τίς τραγωδίαις καὶ κωμωδίαις πού ἔγραψα ἀπὸ τὰ μαθητικά μου χρόνια, δύο ντουζίναις δε θὰ ἔφταναν. Γι' αὐτὸ ὡς τέρα δύσκολα ἐπαίχτηκαν δύο.

Μεταξὺ τῶν λεγομένων «φλεγόντων ζητημάτων» πού μὲνδιαφέρουν, τὸ πρῶτον εἶναι τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα. Ὑστερα τὸ ζήτημα τῶν γυναικῶν. Κὶ ὅ,τι ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν μὲς στὸ τρέξιμο τοῦ χρόνου γίνεται, θὰ ἐπιθυμοῦσα πολὺ νὰ τὸ γνωρίζω. Ἡ πολιτικὴ, ὡς τοιαύτη, σχεδὸν δὲν μὲ ἐνδιαφέρει, μόνον ὅπου ἀγγίζει τὰ κοινωνικὰ προβλήματα, τῆς χαρίζω τὴν προσοχή μου. Τέλος τὸ σοσιαλιστικὸ ζήτημα μοῦ εἶναι τὸ ζήτημα τῶν ζητημάτων.

Πιστεύω, πὼς γενικῶς γι' αὐτὸ δὲν ἀποκλίνω νὰ χιτίζω βίλλαις γιὰ εὐχαρίστησίν μου. Μοῦ ἐπετάχθηκε ἔξω ἡ κλίση στὰ φανταστικά ὀλύταλα, γιὰτὶ εἶμαι ἓνας πρακτικὸς χωριατονοικοκύρης. Ὅμως γιὰ μένα καὶ γιὰ τὸ λαὸ μου μιὰ κάπια τολμηρὴ ἐλπίδα τὴν κλειῶ στὴ σιγή. Μόνον μερικὰ θέλω νὰπαριθμήσω : ἓνα δυνατὸ γερμανικὸ στόλο, μιαν εὐχαριστημένην κατάστασιν τῶν ἐργατῶν, ἐπιτυχία στὴ σκηνὴ μερικῶν ἀπὸ τὰ δράματά μου· καὶ τὸ τρελλοτολμηρότερον ἀπ' ὅλους τοὺς πόθους μου : ἓνα Γερμανικὸ κοινόν, πού νὰ διαβάξει καὶ νὰ γ ο ρ ά ζ ε ι βιβλία.

Cunewalde

Wilehm von Polenz

Αὐτὸς εἶναι ὁ διάσημος Γουλιέλμος φὸν Πόλεντζ, ὁ σοσιαλιστῆς, ὁ Γ ε ρ μ α ν ὁ ς σοσιαλιστῆς.